

JÓKAI MÓR

DEKAMERONJA.

SZÁZ NOVELLA.

TIZEDIK KÖTET.

PEST.

KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

MDCCCLX.

Pest, 1860. Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

KINEK A HALOTTJA?

Szobránczi Tódor éppen Pesten volt menyasszonya számára ékszereket vásárolni, midőn levelet kap gyászszegélylyel, melyben tudtára adják; hogy menyasszonya, kivel két hét múlva meg kellene esküdnie, már nem az övé többé, mert meghalt; el is temették nagy pompával, a félváros bámult a koporsóra. Igyekeztek magát vigasztalni.

Tódor erre a hirre vett magának egy jó öblös pisztolyt, azt megtöltötte három golyóval, s rögtön utazott haza, azzal az eltökélt szándékkal, hogy ki fog menni kedvese sirjához s ott magát agyonlövi.

Haza érkezte szülővárosába, barátai, rokonai mind részvevő szomorkodással fogadták, néhányan megkísérték a vigasztalást is, a mi nagyon rosszul sikerült nála.

Hagyta őket beszélni, nem hallgatott rájuk, nem sirt előttük : tudta már, hogy mit fog cselekedni?

Kivezetteté magát nappal a sirkertbe, megmutattatá magának a frissen felhantolt sirt, mely elé le volt tűzve az egyszerű keresztfa : ott nem csinált semmi zajos jeleneteket, nem sirt, nem tombolt, hidegvérrel adott rendeleteket aziránt, milyen sirkövet emeljenek majd a fakereszt helyébe? hová ültessenek virágokat a sir körül s jól megjegyzé magának a helyet, hogy majd éjszaka vissza találjon oda.

Ismerősei azt hitték, hogy hideg vérrel tudja venni a dolgot, — s dicsérték érte.

Ő pedig csak azt várta, hogy éjszaka legyen.

Kis városban korán elalszik minden ember, még a lámpások is, a ki sötétben szeret járni, van módja benne.

Szobráczi egy élő lénynyelsem találkozott egész a temetőig, ott pedig — ki volna élő? A hold még fenn volt a láthatár felett, köny-

nyü volt megtalálnia az utat, mely mátkája sirjához vezet. Messziről fehéredett eléje az új hányású halom.

Oda talált; ismerte már azokat a fákat is, a mik körüle voltak.

És a mint a sir tövéhez ért, visszadöbbsent: egy férfi feküdt ott, arczzal a sirra borulva.

Talán még is eltévedt?

Odalépett halkan a keresztfához, s menyasszonya nevét olvasá rajta. Azt kelle hinnie, hogy az ismeretlen alak valami részeg ember, ki ide tévedt s itt elaludt.

Hozzá nyúlt a kezével, hogy felköltse. Az riadtan ugrott fel fektéből s vadul kiálta rá: „Mit akar ön?”

— Tudni akarom, hogy mit csinál ön itt?

— Láthatja ön: imádkozom.

— S miért jött ön e helyre imádkozni?

— Mert ezen a helyen akarok meghalni.

— Mi joga van önnek e helyen imádkozni és meghalni?

— Mert ez itt menyasszonyom sirja.

Szobránczi azt hitte, hogy meg kellett tébolyodnia. Ő azzal az üdvtelen határozattal jön ide, hogy menyasszonya sirján megölje magát,

s ime egy idegen embert talál itt, a ki ép oly marczona arczczal tekint ő rá, mint a milyen-nel ő arra vissza, épen úgy megakarja magát ölni, mint ő, s épen úgy menyasszonyának nevezi a sirban fekvőt, mint ő.

— Kérem önt uram, monda Szobránczi, — a tréfa nekem unalmamra van; menjen ön innen Isten hírével s hagyjon magamra.

— Én menjek el innen s hagyjam önt itt? S mit akar ön itt?

— Valóban semmi mást, mint a mit ön mondott; magamat megölni.

— Meg van ön tébolyodva?

— Lehetne rá okom. Menyasszonyom fekszik e sirban.

— Uram, ön engem boszant! ő az én menyasszonyom volt.

— Mi neve önnek?

— Az nem tartozik a dologra; én sem kér-dem az önét. Ön rágalmaz egy nőt, a ki meghalt; gyanusítja, hogy csapodár volt : két völegényt hitegetett egyszerre. Ha ön azt állítja, hogy meg akarta magát ölni, lesz önnél pisztoly; nálam is van; nem kell messzire mennünk; a sir két végire állunk, s löhetünk onnan.

— Önnek különös szerencséje van mindig azt mondani a mit én akartam; én is ezt készültem inditványozni.

— Nagyon jól van; lépjünk helyeinkre.

Felálltak, czéloztak, mind a kettő a másik szívének tartotta fegyvere végét.

— Egy, kettő . . .

Akkor egyszerre mind a kettő leeresztette a felemelt pisztolyt.

— Nekem valami ötlött eszembe.

— Nekem is, de ön mindig megelőz.

— Én azt gondoltam, hogy maga a halott legjobban eldönthetné, valóban melyikünk menyasszonya volt?

— Én is azt gondoltam; egy jegygyűrűnek kell lenni ujján; a melyikünk neve abba a gyűrűbe vésve van, ahhoz volt hü; a másik csak álmodta boldogságát.

— Helyesen. Fel kell ásnunk a koporsót.

— Itt egy félbehagyott sirnál van ásó és kapa.

— Jól van, lássunk hozzá.

— A melyikünk gyűrűje ujján van, az föbe lövi magát, a másik eltemeti őt menyasszonyával egy sirba s megy odább.

A férfiak letették egymás mellé fegyverei-

ket; ásót, kapát fogtak, feldúlták a sirt, meg-
lelték a koporsót, lefeszíték a födelet és talál-
tak benne — — egy viaszbábot : tökéletesen
utánozott arczával a menyasszonynak; — az
pedig — ki tudja hol járt egy vándor lovar-
társaság clownjával megszökve mind két vő-
legénye elől? — — —

MÉG EGY CSÓKOT!

Senor Esteban de Bandoz és senor Juan de Cavalor példás jó barátok voltak.

Mindenki elismeré róluk, hogy elválhatatlanok, hogy egymás nélkül nem is élhetnek, s neveiket nem is lehet egymástól elválasztva kimondani.

Egy közös üzlet társai valának, a nélkül, hogy egymást megcsalták volna, vagy egymás szerencséjére irigyek legyenek.

Ugy éltek, ugy jártak együtt, mint Castor és Pollux, mint Orestes és Pilades.

Senor Esteban de Bandoz szolgáltatá az üzlethez a nyers anyagot, senor Juan de Cavalor pedig kidolgozá azt; s mindakettő szenvedélylyel üzé a maga mesterségét, s ha egy

kancsó ó-xeresi mellett tűzbe jöhetett, ki nem fogyott annak részletezett magasztalásából.

Szükséges pedig tudni, hogy senor Esteban de Bandoz volt a toledói vérbíró, senor Juan de Cavalor pedig — a hóhér.

Az pedig kétségtelen dolog, hogy egy becsületes hóhérnak, ha tisztességesen meg akar élni, főszüksége van egy hivatását értő bünvádi bíróra, s viszont egy pontos és rendes bünvádi bírónak, ha azt akarja, hogy minden illendő kerékvágásban menjen, nagyra lehet vele, ha egy derék kitanult hóhért számíthat ismerősei közé; mint vala ez az eset 1656-ban Toledóban.

Bámult azon az egész világ, milyen rettenetes gyorsasággal folytak le a perek e két férfiú idejében; milyen rövid szenvedése volt Toledo környékében minden tolvajnak, utonállónak, milyen pontos és rendes igazság szolgáltatott a legrövidebb uton minden valahol felfedezhető boszorkánynak, ördögösnek, eretneknek, káromlónak és házasságtörőnek, kik a hetirend változatossága tekintetéből a nagyérdemű közönségnek a seprüztetés, bélyegsütés, nyelvkivágás, nyakazás és megégetés látványát nyujthatni valának szerencsések.

Senor Juan de Cavalor minden seprüzésért kapott a várostól két ezüst durost, bélyegsütéssel összekötve négyet, egy egyszerű nyaklevételért két arany moidorest, valamely tagelőleges levágása mellett még két dublont; egy teljes ornátusu megégetésért pedig tiz aranyat.

Azt tehát nem lehet tagadni, hogy senor Esteban de Bandoz részéről a gyöngédség legérzékenyebb nemének tekintendő, hogy ő tisztelt barátjának e jövedelmező foglalkozását soha megakadni nem engedé, sőt inkább figyelmét a körülfekvő vidékre is annyira kiterjeszté, hogy alig volt olyan hét, melyben don Juan de Cavalorért innen vagy amonnan szerkérral ne jöttek volna, hogy más városba elhordják, mint valami híres gyakorkló orvost nagy epidemia idején.

De azonkívül is nagyon örömet dolgozott e szakban senor Juan; azt meg kell róla valani, hogy nem csupán a várandó tiszteletdíj, mint inkább a művészetéhez lánczoló szenvedély sietteté őt a számos megrendelések pontos és lelkismeretes végrehajtásában.

Mikor a tömérdek összegyűlt sokaság előtt felállhatott arra a magas szinpadra, a honnan

igazi tragoediákat szoktak mutogatni; mikor felgyűrhetette izmos karjairól kétfelől a veres inget, mikor kezébe vehette az ismerős szerzőszámokat, olyan boldog elégtelenség ült orczáján, s ha áldozatai netalán ordítottak; ő azt, mint művészete iránt tanusított elismerést és hódolatot fogadta azok részéről.

Különös kedve telt abban, hogy mikor pallosával egy fejet leütött; azt akkor hirtelen felkapta üstökénél fogva s annak tulvilági dühtől és halálkintől vonagló arczába nézhetett; — ilyenkor vonásain valódi gyönyör áradt el. Igaz, hogy vonásai nem voltak kellemesek, de ettől a gyönyörtől épen irtozatosakká váltak.

Egyszer Toledotól félnapi járásra volt senor Juannak egy kis szereplése. Egy csoport szegény ördögöt kellett neki kivégezni, a kik alalmazatát kéregettek az utasoktól, — persze pisztolylyal kezükben.

A feladatot nem lehetett egy nap alatt elvégezni, sokan voltak és időt kellett nekik hagyni, hogy a mulatságot teljes mértékben élvezhessék.

A legelső elítélt volt egy Squirro nevű vásott siheder; ki, a mint meglátta a hóhért, vidámon kiálta rá:

— Áh, senor Juan, hát hogy érzi ön magát?
A nép kaczagott e kérdésre, a mi senor Juan büszkeségét nagyon ingerlé.

— Ostoba kölyök, én csak érzem magamat valahogy; de majd azt mondd meg, hogy mint érzesz te engemet?

Erre a tromfra megint kaczagott az érdekes közönség s senor Juan meg volt elégedve magával. A ficzkót leülteté a kis székre.

— Hát senor Juan, kérdé Squirro vigyorgva; hány fej van most a rováson?

— A tieddel együtt tizenkettő.

— Eltart az ma, meg holnap, ugyebár?

— De el is végzem, ha az idő kedvez.

Squirro röhögni kezdett:

— Hát a szép feleség, a kis senora Juanita mit csinál azalatt odahaza?

A hóhér e bolond kérdésre mérgesen huzta össze szemöldeit; s marokra kapta a pallost.

Squirro még egyet mondott neki:

— No hát tudd meg te vén bolond, hogy a mig te itt mást alacsonyabbá téssz egy fővel, azalatt senora Juanita és senor Esteban de Bandoz otthon magasabbá tesznek tégedet egy pár szarvval.

A következő perczen lerepült a rabló feje.

A hóhér dühösen kapta azt föl a fővényről, hogy szokás szerint szeme közé nézzen, s ime most a leütött fő vigyorgott csufondárosan ő reá, pokoli gyönyörérettől eltorzulva s a hóhér arcza rángatózott halálos düh és vesztő kin miatt, mintha az volna helyéből leütve, s valami ördögös szemfényvesztő kicserélte volna őket.

A nagyérdemü közönség rengeteg hahotában tört ki erre a tréfás jelenetre, a mi senior Juant annyira kihozta sodrából, hogy földhöz csapá a pallost, leszállt az állványról, s összeszedvén szerszámait, öszvérre ült s ott hagyá a többi tizenegy nyomorult tolvajt; csináljon velük a nemes tanács a mit akar. Ő szalad öszvérhalálában Toledoba vissza.

Most kezdett el előtte világosodni minden. Hát ezért az a rettenetes nagy barátság senior Esteban részéről! hát ezért iparkodik az egész Arragonia tolvajait mind rendre elítélni, hogy a mig a férj a status szolgálatában távol van, az alatt a szép menyecskét háborítatlanul vigasztalhassa!

A bakó késő éjjelre ért haza. Háza szokás szerint a városon kívül levén, észrevétlenül térhetett be; szobájának kertre nyíló ablaka

ki levén világítva, azon betekinte s igen elevenen látta, hogy egy gazdagon megrakott asztal mellett ketten ülnek; az egyik a felesége, a másik senor Esteban; még pedig nem átellenben, hogy az asztal közöttük volna, hanem egészen egymás mellett, hogy az alcade karjával átölelhesse a szép Juanita karcsu derekát.

Annyira meg voltak pedig abban nyugodva, hogy senor Juan most és holnap délig hivatalos kötelességei által van elfoglalva, hogy még csak örököt sem állítanak az ajtókba. A hóhér bejöhett, a nélkül, hogy cselédei észrevették volna: azok bizonyosan aludtak, vagy részegesek voltak már.

Senor Juan szerszámai között keresgetett. Szép volna ugyan pallossal egyszerre leütni mind a két fejet, mikor egymáshoz hajolnak, de annak nagyon hamar vége van. Ezt tudja a hóhér hosszas gyakorlat után. Mászt gondolt ki. Elővette a bélyegvasat, a mivel a gályarabokat szokás megbélyegezni; egy akasztófa van rá vésve; azt a konyhán megtüzesíté a vacsoráról fenmaradt parázshban, aztán a félig nyitott ajtón keresztül belopózott nesztelenül szobájába; ott elrejtözve hallgatózott a függönyök mögött.

A szerelmes alcade ölében tartá a rózsarczu Juanitát, azokkal a kláris ajkakkal; azokkal a granátszemekkel s kéjittasan suttozott hozzá:

— Még egy csókot Juanitám.

Azt megkapta.

— Még egy csókot, szép Juanita.

Azt is megkapta.

— Ah, még egyet.

No még azt is.

— Nesze hát még ez az egy! ordita senor Juan, előugorva s ugy nyomá a tüzes billogot az alcade képes ábrázatjához, hogy azt majd a nehéz nyavalya törte ki ijedtében. Azzal a hóhér kiugrott ismét az ajtón s elszaladt világgá. Hogy azontul mi lett belőle? arról már nem értesültem; hanem hogy senor Esteban de Bandoz holta napjáig viselhette az akasztófa bélyegét a balpofáján — az már bizonyos.

ABU JÓZSEF.

A törököknél is vannak törvénytudósok, nekik is vannak fogas prókátoraik, a kik a feketét fehérre tudják mosni. Ha frakkban járnának, bizonyosan doctornak hinák magukat.

A turbán alatt azonban más igényeket tartanak a czimekhez. Abu József neve után ez állt: Bagdad városának Kadi-al-Kodhat-ja: magyarul „birák birája“.

Az ő idejében Harun al Rasid, az igazságos volt a kalifa, a ki maga is nagyon szeretett törvényes bajokkal foglalkozni, a mi különben nem igen fejedelmi mulatság.

E hajlama azonban nem gátolá a kegyes kalifát, hogy egyszermásszor meg ne lássa a szépet, s úgy mondják, hogy a szép leányzók

szemeiben is talált sok olyan tudományt, a mit élete fogytáig ki nem birt végig tanulni.

Egyszer testvére Ibrahim palotájában, esteli shorbethivás közben akadt meg a szeme egy deli rableányon, kinek az araboknál oly szokatlan szép kék szemei voltak, hogy Ibrahim az egész eget, valamennyi profétával és hurival együtt, vélte benne látni

— Te Ibrahim, szólt testvérének, ennek a leánynak a szemében, mikor egyenesen néz rám, mind a hét paradicsomot látom; ha pedig oldalt kacsint rám, mind a hét pokol benne van.

— Akkor elmondhatod, hogy megjártad a poklokat és a paradicsomot egy ülőhelyedben.

— Mi ennek a leánynak a neve?

— Abela.

— Adok minden betüért, a mi nevében van, ezer dinárt, ha nekem adod.

— Nem, Harun, ha minden betüért nevében két ezret adsz is, még sem lesz a tied Abelayde.

— Ohó! te három betüvel egyszerre megtoldtad a nevét; ha soká alkuszunk, megérem, hogy olyan hosszú lesz a neve, mint a nagy mogulnak.

— Igazán mondom, Abelayde a neve, csak

hizelgés közt ejtem rövidebben; de nem adom, akármit igérsz érte. Mondom, hogy el nem adom.

— Hát add ide ajándékba.

Ibrahim tüzeli kezdett.

— Esküszöm a profétára! hogy sem el nem adom, sem el nem ajándékozom.

No ez már sok volt.

Harun al Rasid boszusan kelt fel s ott-hagyta öcsce palotáját.

Más jóra való kalifa könnyen segített volna magán: ha sem eladni, sem elajándékozni nem volt kedve Ibrahimnak a szép Abelát; örökölte volna tőle. Már hogy ez aztán meghaljon szép szerével, arról lehetett volna gondoskodni, hanem Harun tartott valamit arra, hogy igazságosnak ne hiába nevezze a köznép s elment Abu Józsefhez, előadva szive keservét s tanácsot kérve, hogy mit tegyen a szép nő elnyerhetésére?

A törvénytudó biztatta, hogy majd kieszközli ő. Tizezer dinárt ígért neki a szerelmes kalifa, ha szavának áll.

Abu József e naptól kezdve titkos leveleket dugdostatott Ibrahim kapuja alá, mikbe intő szöveg volt irva, hogy vigyáz-

zon magára, mert Abela miatt életét veszély fenyegeti.

A jámbor férfi megrettent s futott a törvénytudóshoz:

— A kalifa meg akar öletni, mert nem adtam neki legszebb rabnőmet, és én megesküdttem hevességemben előtte, hogy sem el nem adom, sem el nem ajándékozom azt. Most már örömet adnám, ha esküm nem kötne. Oh bölcs férfiu segíts ki e bajból, tizezer dinárt nem sajnálok érte.

Abu József úgy tett, mintha most hallaná ezt a dolgot először; a tizezer dinárt meg kellett szolgálni. Nagy talikirásos könyveket nyitogatott föl előtte; olvasott belőlök nehéz sorokat; végre megtalálta, a mit keresett.

— Ibrahim, ha megesküdtél, hogy a leányt Harunnak sem eladni, sem ajándékba adni nem fogod, de mégis neki akarod adni: tedd azt, hogy fejtől övéig ajándékozd neki, övétől lába hegyéig pedig add el, így felét nem adtad el, felét nem ajándékoztad el: s esküdet nem szegted meg.

Ugy történt. Abelayde a kalifa birtokába jutott. Ibrahim örült, hogy megmenekült tőle. Abu József mind a kettőtől kapott tizezer dinárt.

De még ezzel nem volt vége a bajnak. Az alkórán tilalmazza az igazhivőnek, hogy testvére rabnőjét háremébe vigye. A kalifa alig ülteté maga mellé Abelaydét, midőn a bölcs Uléma rajta rontott s egy kivont kardot fektetett közék, annak a jeléül, hogy ennek a kétőnek egymást érinteni nem szabad.

Harun al Rasid, kinek a gyönyör poharát épen a szájától ütötték már el, kétségbeesetten hivatá jogtudósát, hogy segítsen rajta.

— Egyszerű dolog ez uram. Add nőül Abelát egyik rabszolgádhoz, azon föltétel alatt, hogy rögtön el fog válni tőle s érintetlenül adja vissza kezédbe.

Ujabb tizezer dinár volt e tanács Abu Józséf szekrényében.

A kalifa kiválasztott egy jó engedelmes fiut rabszolgái közül : egy kertészlegényt, Sittimet, s maga is ott volt az esketőjén, s nagyon meg akarta a fiut e jóságaért ajándékozni. Szabadságot, szép paripát és hadnagyirangot tartogatott számára készen.

Hanem — a kertészlegény igen mélyen talált menyasszonya szeméibe nézni, s az eskető után, midőn Harun kegyével elhalmozá, azt felelé neki :

— Nem kell nekem, uram, sem szabadság, sem paripa, sem lovagi rang, nekem csak a feleség kell, a kit nekem adtál; maradok rabszolgád, de Abelayde férje.

— Nyomorult! ordita Harun, kivont karddal rohanva a vakmerőre; te ki mersz engem játszani.

— Nem félek kardodtól, uram, felelt a rabszolga vakmerően. Harun al Rasid, az igazságos, nem meri megölni rabszolgáját, hogy elvegye tőle feleségét, mert akkor elvesztené azt a nevet: hogy „igazságos“.

— Jól mondad, szolt Harun, kardját hüvelyébe visszaeresztve, s újra előszólitá Abu Józsefet, ki ott volt kíséretében; de nem szolt bele a vitába, tudta jól, hogy rá szorulnak, s a jó tanácsot nem hajigálják ingyen, mint a kókuszdiót, mikor szüretje van. A jó tanácsért Harun még egyszer meg fogja nyitni erszényét, mert annak az ára ismét tizezer dinár.

Mit tegyen hát a kalifa?

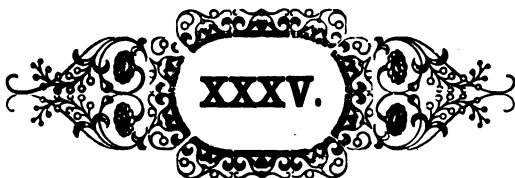
— Sittim még a te rabszolgád; annak adhatod, a kinek akarod. Ajándékozod őt tehát Abelaydenak; akkor megszünik férje lenni, mert az alkorán azt mondja, hogy egy hölgy nem mehet tulajdon rabszolgájához nőül.

A kalifa úgy tett s Abelayde — jónak találta Sittimet rabszolgának hagyni, s magát szultánává tenni.

Abu József még Abelaydétől is kapott e jó szolgálatért tizezer dinárt.

E szerint egyetlen nászesetnél negyvenezer dinárt szolgált meg Abu József.

Hejh! jó volt akkor tudósnak lenni!

BENZERÁDE SZERELME.

Benzeráde kedves költője volt a XVII. századnak.

Költeményei keleties bűbájt, utánozhatatlan varázst árasztottak maguk körül, olyas valami zamat áradt azokból, a minőt némely délszigeti gyümölcs lehell; holmi északi prózai almák el nem bírják azt sajátítani, azt sem tudják, mire való.

Sokat ténfergett az udvar körül; nem igen értették még akkor meg másutt a poétát; Richelieu és Mazarin kegyosztalékai tartogatták ott benne a lelket. Később akadémiai tag is lett, de ez nem akkor volt, mikor ez a kaland történt vele. Még akkor nagyon fiatal volt arra, hogy a vén muzsák belészeressenek. Épen

olyan fiatal, hogy képesnek higgye magát egy magas udvari hölgy figyelmét magára vonhatni.

Ez a hölgy volt pedig a historiallag hirhett szépség, la Valliere hercegnő.

Benzeráde a leggyönyörűbb chansonokat írta hozzá, a mik tele voltak forró szerelemmel, a milyen forró éghajlat alatt a pálmák és a napfordítók csodás növényzetei tenyésznek.

Legszebb remekművének czime „Job“, a leggyönyörűbb szerelmi nyilatkozat, a mi valaha költő szívét és tollát elhagyta.

A költő, vágyai merész röptétől elragadtatva, e költeményét bátor volt szive királynéjának megküldeni. Ha lelke volt a szép delnőnek, megértheté.

Benzeráde három napig várt az eredményre. E három nap alatt nem evett, s e három éj alatt nem aludt. Valjon, mit fog e merész nyilatkozatára a hercegnő válaszolni? valjon egyáltalában érdemesíti-e válaszra?

Harmadnap meglátogatta a költőt a hercegnő udvarmestere.

Azt az izenetet hoztaneki, hogy a hercegnő ohajtana vele titokban bizonyos ügy felől szólni.

Higyen-e érzékeinek? A herczegnő titokban akar vele szólni. Érte küldte aranyos hintáját, úgy viteti őt magához, a hátulsó lépcsőn bocsátják fel: a titkos szeretők útján. Rejtett szőnyegajtón keresztül vezetik be a pompás susogó szobába, melyben senki sincs más, mint ő maga és a herczegnő.

Milyen szép volt la Valliere? az már sokszor el volt mondva. Nekünk olyan keveset használ az, mint egykor Benzerádénak. A költő nem birt lélekzetéhez jöni ennyi kegy, ennyi boldogság s ennyi csábító pompa közepett. Oh a szegény manzardlakó tudósok olyan zavarba is jönnek mingyárt, ha egy pompás salonba vetődnek valahogy.

La Valliere azt mondta neki, hogy üljön oda mellé. A költő nem mert egészen mellé ülni; csak a causeuse szegletén foglalt helyet. Akkor aztán a herczegnő maga telepedett hozzá közelebb; pompás moir öltönyének hullámai félig eltemették a szegény szerelmes poétát.

A herczegnő finom fehér kezével egy aranyos szélű levelkét vontki kebléből; a finom csipkefodrozatok közül. Oh boldog csipkék! oh boldog papir.

Benzeráde saját sonettjére ismert abban. A boldogság egészen elfojtá szavát.

— Kedves Benzeráde, szólta Valliere azon a csengő hangon, a mit a költők a seraphzenéhez hasonlítanak; én olvastam kegyed költeményét. Nagyon szép, gyönyörű.

Van-e költő, kit az ily kritika el ne ragadna? Szép, gyönyörű vers! és ha ezt épen az ejti ki, a kihez czímezve van a költemény.

— Nagyon örülök, hogy önt megismertem, folytatá a bájos delnő, olyan közel hajolva Benzerádehoz, hogy illatos lehelletét érzé arcán s gondolkozni kezdte rajta, nem volna legrövidebb utja a paradicsomnak, most egyszerre magához ölelni azt a szép fejet, s összevissza csókolni.

Még várt vele.

— Oh mi régóta keresek egy olyan igazán lángoló lelket, mint az öné, a ki oly mélyen érezni és érzéseinek oly magas kifejezéseket adni tudjon. Önnek minden sora egy drága gyöngyfűzér, kedves Benzeráde; oh mint örülök, hogy önt megismerhetém. Ön nem haragszik rám érte, hogy ide hivattam.

Benzeráde közel volt hozzá, hogy a herczegnő lábaihoz omoljon, s a mit írásban száz-

szor tett már, szavakban is kivallja szerelmét. Csakhogy az a szó sokkal nehezebben jött, mint az irás.

— Én önt egy nagy szivességre kérem, folytatá la Valliere.

— Életemet! vágott közbe a költő.

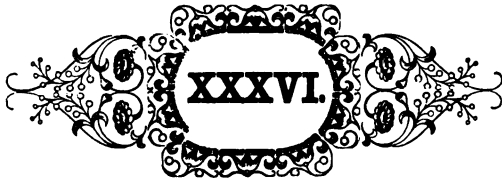
— Oh azt nem; szólt mosolyogva a hercegnő. Nézze ön, mi zavarban vagyok! Ő felsége Lajos király ezt az érzellemmel gazdag levelet írja hozzám: olvassa ön; megengedem.

Szerelmes levél volt az la Vallierehez a királytól.

— Nekem most erre válaszolnom kellene: de én oly ügyetlen vagyok a fogalmazásban, pedig szeretnék valami elnés, valami költői virágokkal teljes választ küldeni a királynak, hogy bámulna rajta. Ugy-e kedves Benzeráde, ön megteszi nekem, hogy ír egy ilyen szép, érzelemdús viszonzást az én nevemben. Nagyon jól meg fogom adni az árát.

Benzeráde előtt zavaros lett a világ, felugrott, elfutott; csak az utcán vette észre, hogy kalap nélkül jött ki a hercegnőtől. Több chansont nem irt aztán hozzá.

Szegény Benzeráde.

A HUSZTHI BETEGLÁTOGATÓK.

Tallóssy uram labonczrészen volt s Huszth várának vala kapitánya.

Huszth várát akkor erős fészeknek tarták s a kuruczvezér igen szerette volna, ha Rédey Ferencz uram azt valahogy szép szerével bevette volna.

Ostrommal azonban ez igen sokáig ment volna, mivelhogy ostromágyui Rédeynek nem is igen valának; ellenben Tallóssy olyasfélével nagyon is jól el vala látva. Azután meg hadserege sem igen mérközhetett volna a laboncz kapitányéval, mivelhogy ő csupa lovassággal rendelkezett, emez pedig elegendő muskétást tudott kiállítani a falakra.

Pénzzel megint nem remélheté megveszte-

getni a labonczevéért, mert az nagyon is gazdag ember volt, ő neki pedig annál szűkebben csorgott az olajos korsója.

Már pedig a várat akármi módon, de el kelle tőle venni.

Egyszer híre futamodik a környékben, hogy Tallóssy uram nagy beteg, valami szörnyű ragadós nyavalya ütött ki rajta; senki sem mer az ágyához közelíteni.

— No ha senki sem mer, hát majd merek én, — monda Rédey s befogatva négylovas kocsijába, egyedül egy hajdú kíséretében áthajtatott Huszth várába.

Természetesen beeresztették. Ki tartott volna tőle, mikor egyedül jő? Kérdezősködék a beteg felől, felvezették hozzá, bement, ott találta az ágyon fekvő, odament hozzá, leült az ágya mellé, mondá neki, hogy hallotta nagy betegváltát, s nem állhatta meg, hogy félretéve minden pártvillongást, atyafiságos érzelméből el ne jöjjön hozzá beteglátogatóba.

A beteg ember azt rebegte rá, hogy az Isten áldja meg érte, bizony nagy jót cselekedett vele.

Rédey uram kikérdezé, hogyan van, mi baja van? a beteg elpanaszlá sorba.

— Ki gyógyítja?

— Bizony senki sincs itt közelben. Izentem a szathmári felcsernek, de az azt izente vissza, hogy épen most kezdődik a bölényvadászat, várjak egy kicsit a nyavalyámmal.

— No majd elhozzatom én kegyelmednek a magam doktorát Kállóból. Engedje meg, hogy egy pár sort irjak a fiamnak érte.

— Az ur Isten is megáldja érte kegyelmedet.

Rédey uram tehát ir a fiának, hogy jöjjön szaporán utána Huszthra, hozza magával a doktort is. De két kocsival jöjenek.

Másnap ott volt Rédey fia és az orvos.

Az orvos mélytudományu férfi volt, megvizsgálta a beteget; kitanulta kórállapotját, rendelt neki orvosságot; hanem hogy még akkor nem volt ám minden városban gyógyszer-tár; el kellett a szerekért futtatni Debreczenbe; onnan hozta azokat el Rédey uramnak egy ismerőse, a ki ismét kocsissal, hajduval érkezett meg.

Tallóssy uram betegsége azért csak ment a maga útján. Tudjuk azt, hogy a beteg ember nyughatatlan, s ilyenkor akármi szert tanácsolnak neki, azokat mind megakarja magán

próbálgatni. Rédey uram pedig kifogyhatatlan volt a jó tanácsadásban. Mintha valami kuruzsló asszonynál lett volna két esztendeig inaskodásban, úgy tudott ajánlani mindenféle tetemtoldót, innyujtót, angyalrugta, ördögharpatagyökereket, kenőcsöket, liktáriumokat, hólyaghuzókat, az pedig, valahány annyifelé lakóságóránál, komájánál, keresztfiánál volt expresse kapható, azokat az illetők mind maguk siettek elhozni és személyesen gratulálni hozzájuk a beteg urnak.

A beteg ur pedig kezdte már magában számolgatni, hogy Rédey uram egy, a fia kettő, az orvos három, öcscse, bátyja, sógora, komája, keresztfia nyolcz; annak mindegyiknek kocsisa, hajduja, az huszonnégy; ide s tova a beteglátogatók többen lesznek, mint maga a várórség.

Szeretett volna már nem fekünni az ágyban. Ugy tetszett neki, hogy nincs is már egyéb baja, mint hogy elrontotta a gyomrát. De szives ápolói meg nem engedték, hogy fölkeljen. Megrontaná magát, a visszaesés veszedelmes; csak hozasson még több italt a diák konyhából.

Egyszer már aztán csak kifurta Tallóssy uramnak az oldalát.

— Hallják kegyelmetek; én úgy veszem észre, hogy kegyelmetek már nagyon sokan lesznek itt a várban.

Rédey elmosolyodott.

— Én pedig azt hiszem, hogy már sokan is vagyunk. Nem megyünk mi innen el többet uram.

Tallóssy még tréfának akarta venni a dolgot.

— Csak nem remélik mégis kegyelmetek, annyiad magukkal legyőzhetni az én várőrségemet.

— De igenis, hogy reméljük, mert valahányszor egyféle orvosságért elküldtünk egyet a kegyelmed csatlósai közül, azt mindig ott fogták az illető helyen, s magunkfélét küldtek vissza helyette. Az igazi labonczok közül csakugy csilleng billeng egynehány a mieink között.

Tallóssy uram látta, hogy szépen rá van szedve. Ijedtében úgy meggyógyult egyszerre, hogy felugrott az ágyból s felrántotta csizmáit segítség nélkül, pedig azelőtt azt képzelte, hogy csont van a hasában.

Valójában Huszt várát beteglátogatás örve alatt szépen elfoglalták tőle.

— Most hát legalább annyit tegyenek meg kegyelmetek, hogy küldjenek be innen Szathmárba.

Azt meg is tették vele, még pedig tulajdon négylovas hintaján.

Ott aztán azzal csufolta minden ember, hogy kikurálták Huszth várából.

.

EGET VIVÓ SZERELEM.

Nagy fátuma volt a magyarnak, hogy legnagyobb királyai után soha sem hajtott ki a nagyok sarjadéka.

Nagy Lajost követte Zsigmond; Mátyást Dobzse László; Szent Istvánt Péter; pálmák, tölgyek után fűzfa, rekettye és tövis! A nagy világdramák után deszskabódék paródiái!

Szép, mert fönséges az első magyar király fiának története.

Első István egyetlen fiának, Imrének olyan nevelést kívánt adni, mely őt méltóvá tegye apja trónjára. A legkegyesebb főpapra bizta az ifju lelkét.

És a kegyes püspök buzgalmában túlmént a király akaratán; Imréből nem királyfit nevelt, hanem szentet; nem a magyar, hanem a mennyei koronára tette őt érdemessé.

Az ifju azon időkorban volt már, a melyben a férfisziv egy nőalak ideál képével megteelik. Az ő szive is telve volt egy női képpel, arról álmodott, azt kereste ébren, ahoz imádkozók. E nőalak volt pedig — a szent szüz maga.

Imre herczeg lelke előtt annyi fényben ragyogott az, hogy minden földi asszony arcza sötét volt mellette és holt.

A bölcs atyai gond szép király leányt választta ki élettársul egyetlen fia számára. Az ifju nem nyujtá érte kezét.

— Másutt van az én szerelmem. Tisztább az, nem homályozza semmi földi szenvedély. A kit én imádok, az égben van az; s ha meghallgatja imámat; engem is fölvisz magához.

A király és bölcs országnagyjai elszomrodtak nagyon e szókra. A királyfi, a korona örököse az ég lakójába szerelmes! Mely asszony lehetné vetélytársa ilyen szerelemnek?

A királyfi nem tölti éjszakáit vig pohár és hő lélekzetü asszony mellett, hanem térdepel

egész éjeken át az oltár zsámolyán s társalog a láthatlanokkal.

Semmi sem érdekli őt, a mi földi; nem országa, nem népei, nem koronája; sem eljegyzett mátkájának lesütött szemei.

Egy napon halva találták őt az oltár előtt, kezei közt a szent szüz képét tartva. Az égiek meghallgatták imáját.

A király szomorúan monda a püspöknek.

— Egy szentet adtál az égnek, de egy királytól fosztottad meg az országot!

És első István után következett utolsó Péter, és e felől nagyon szomorú lapok vannak teleírva a magyar történetben.

A JÓ EMBER.

Adándy ur igen visszavonult életet élt valami felföldi kis városban. Valaha földesur volt, hanem egyszer csak eladta minden jószágát s tökepenzei kamatjából élegetett. Kevés ember nevezte ismerősének, s a kik tudtak is felőle valamit, mindössze annyit adhattak tovább, hogy valaha, tizenöt—husz év előtt, valami nagy fátuma volt a feleségével, s azóta egészen visszavonult a világból. Hogy mi baja volt? azt egész bizonyossággal nem tudta senki.

Egy nedves, ködös őszi este nagy társzekér áll meg Adándy lakása előtt, melynek ernyőjéből egy kaucsuk köpenyeges utazó száll le s meggyőződve a ház száma felől, bezörget, kér-

dezi Adándy urat, itthon van-e? Mondják neki, hogy odabenn van.

„Jól van.“ Azzal leemeltet egy hosszú deszkaládát a társzekérről; a szekeres szörnyen panaszkodott az inasnak, hogy rettenetes nehéz az, lehetetlen, hogy ágyú ne legyen benne. Azt az utazó beállíttatá a folyosó alá, s azzal bekocogtatott Adándy ur szobájába.

„Jó estét, uram.“ — „Jó estét.“ — „Ön Adándy György?“ — „Szolgálatjára.“ — „Én pedig lord Dawidson vagyok; csodálkozik ön, hogy én magyarul beszélek? annak igen rendes oka van: valakinek a kedvéért megtanultam. Akarja ön, hogy leüljünk?“

— Biz az jó lesz.

— Nekem volt egy feleségem, a ki magyar nő volt. Annak én csodálatos módon jutottam a birtokába. Akarja ön meghallani, hogyan?

— Rá érek.

— Hát egyszer Pesten utaztam keresztül, az már nagyon régen volt. Még akkor fahidon jártak át Budára. Egy este a hidon jöttem át, előttem ment sebesen egy fiatal női alak. A mint jól elhagyott, egyszer csak hirtelen keresztül bujt a hid karfája alatt s beleugrott a vízbe. Én rögtön utána. Még a víz fenekére

sem ért, már megkaptam s öt percz alatt ki-
usztam vele a partra. Megnéztem az órát :
öt percz volt. Ott bérkocsira emeltem; mon-
tam, hogy hajtson valami orvoshoz, mert a
hölgy eszméletén kívül vala. Az orvos életre
hozta; hanem az lett a baj, hogy a nő meg volt
tébolyodva. Ez igen sajátságos történet, uram.
Egy nőt kifogni a vizből, a ki aztán tébolyo-
dott marad. Ilyenformán még csak azt sem le-
hetett kitudnom, hogy kinek hiják? Akkor azt
felelte szegény, hogy ő Medéa, az a hajdani
görög asszonyság; de a mit én nem hittem el
neki. Különben csendesesen viselte magát s én
elhatározám magamban, hogy elviszem An-
gliába s ott nagyhirű orvosaink ápolására bi-
zom. Szép. Hanem mikor megérkeztem vele
Londonba, akkor vettem észre, hogy a hölgy-
nek még egy más baja is van. Az, hogy nem
tud más nyelven, mint magyarul. Mit lehetett
tennem? mestert fogadtam, hogy tanítson meg
magyarul, hogy tolmács lehessen közte s az or-
vosközött. Ez így ment egy esztendeig. Egy esz-
tendő mulva a hölgy egészen fölgyógyult; egy
kis melancholián kívül semmi sem látszott
rajta és az jól illett az arcához. — Unja ön a
történetet, uram? gyújtson pipára.

Adándy ur csakugyan nem bírta elképzelni, hogy miért kelljen neki ezt a történetet meghallani?

A mylord folytatá nyugodt szavakkal:

— Mikor a hölgy egészen visszanyerte lelkehetségét én azt mondtam neki: „Mylady, van önnek valakije, a kihez visszakiváncsozik?“ Ő azt felelte: nincs. — „Van önnek valami oka valahová elmenni?“ — Semmi sincs. — „Tud ön rendelkezni jövő sorsa iránt?“ — Hogy ő nem tud. — „Tehát akarja, hogy elvegyem önt feleségül, mylady?“ — Lesüté szemeit, s azt monda: igen. — Nagyon szép szemei voltak, uram.

Adándy ur nagyot vonított a vállán. Bánja is ő.

— Én tehát nőül vettem az ismeretlen myladyt és igen boldogul éltem vele; annak már tizenhét esztendeje. Kérem, kérem, csak várja végét. Én egy kicsit furcsa ember vagyok, de nem vagyok örült. Most két hónapja és három napja, hogy a mylady meghalt. Nagyon sajnáltam. Jó asszony volt. Mikor haloklott, odahivatott engem, s azt mondta nekem: „Mylord, uram, én nagy hibát követtem el, midőn önhöz nőül menék; mert én akkor

nem voltam hajadon leány; hanem férjes asszony; férjem most is életben van; kérem, ha meghalok, küldjön hozzám vissza, czimét megtalálja tárczám belső pergamentjére írva. És aztán meghalt.

Adándy ur felugrott székéről e szóra, mint-ha vipera csipte volna meg.

Az angol hideg vérrel vonta elő a mylady tárczáját.

— Ez volt-e az? Tessék átvenni. Nem tudom, mi van azonkívül benne? A myladyt elhoztam magammal, bebalzsamozva és ólomkorporsóba téve; itt van a folyosón. Köszönöm; igen jó asszony volt.

Azzal megszorítá Adándy kezét, mint ki valami szivességért hálálkodik s mielőtt az bámultából magához térhetett volna, már ismét kocsiján ült és tovahajtatott.

Adándyt csak a kocsizörgés verte fel kábultából, kisetett; a folyosón utját állta a hosszú deszkaláda.

Csakugyan neje volt benne, kit husz év előtt oktalan szerelemfáltésból elüldözött, s ki azóta más országban, más világkörben élt nála nélkül, s kit végre mint halottat kapott vissza.

A LUNATIKUS.

Pozdordy ur derék, tehetős nemes ember volt a Bácskában, a kinek a házáat annyival is örömeztobb látogatták a környékbeli urak, minthogy szép eladó lány is volt a háznál.

Egyetlenegy leány, szép, mivelt és okos; képzelhetni azt a háborut, a mit e miatt a fiataltság elkövetett, senki sem akarván azt engedni másnak.

Pedig utoljára mégis csak át kellett engedni egynek; a kit tudnillik Etelka tetszése szerint választott magának a sok kérő közül; ez is olyanforma pályadij levén, a mit a bíráló-választmány nem oszthat kétfelé.

Nem is lehetett semmi kifogás a kisasszony izlése ellen, mert a választott vőlegény épen

olyan volt, a milyennek szokás a derék férfit képzelni: délczeg alak, nem gyerek már, de nem is hanyatló koru, bátor, katonaviselt ember, a ki őrnagyi ranggal hagyta el a hadsereget, finom társalgásu, mivelt és eszes; talpig becsületes ember, jószivü, jó hazafi, jó gazda; nem kártyás, nem adósságcsináló, nem csélcsap; egy szóval: egészen olyas valami, a mit ternónak szokás nevezni abban a nagy lutriban, a minek különben házasság is a neve.

Persze, hogy a többi concurrensnek meg kellett magának adni Etelka ítélete után: már az ellen az ujságok is hiába beszéltek volna.

De mégis volt a sok között egy nyughatatlan fiu, a ki nem akarta azt megengedni, hogy a gazdag szép leányt a nyertes csakugy könnyeden elvigye az orra elől, holott, ha az nem volna az első, meg lehet, hogy ő volna a második.

Láb alól sem igen könnyü volt pedig eltenni a gyöztes vetélytárst, mert csunyául tudott karddal, pisztolylyal bánni, nem igen értette a tréfát.

Duránczy Petőnek hitták az őrnagyot, a mellözött vetélytárst pedig Mogyoródynak.

Egy este Mogyoródy végig várta, mig min-

denki elment Pozdordy ur szobájából, s ő maga maradt vele egyedül, akkor rávitte a beszélgetés folyamát Duránczyra.

— Bizony öcsém, az derék fiu! monda az öreg ur; előlegesen meghatározva, hogy mi csoda accorból kell ezt a párbeszédet fujni.

— Igen, igen; derék fiu: — engedett Mogyoródy, de olyan pofát csinált hozzá, mint a ki ezt mondja, de nem hiszi.

Az öreg urat bántotta a fitymálódás.

— No hát mit tudsz ellene vetni, ha ugy fintorgatod az orrod? mondd el.

— Én? Semmit; semmit a világon.

— Tán bizony, hogy nem olyan fiatal már, mint te?

— Sőt a legjobb idejében van.

— Azért mondom. — Vagy tán korábbi ismeretségei voltak?

— Hát ugyan kinek ne lettek volna?

— Azért mondom. — Vagy tán biz azt hiszed, hogy pénzért házasodik? csak azért kell neki a leány?

— Azt meg épen nem mondom.

— No hát ne is mondd. — Vagy tán épen ellenkezőt állítasz, hogy nem tud gazdálkodni? tán kártyázik? váltókat ir alá? Mi?

— Dehogynem jó gazda! Inkább nagyon is az.

— Csak nincs a jelleme ellen kifogásod?

— Sőt igen becsületes embernek tartom minden tekintetben.

— Hát akkor mi a hetvenhét menkünek rángatod a szemöldököd, mikor róla beszélsz.

— Tudja patvar! Azért mégis van neki valami hibája, a miért nem szeretnék felesége lenni.

— Ugyan ugy-e? No hát csak rukkolj ki vele. Mi hibája van?

— Hát az, hogy lunatikus. Mikor a holdtölte közeleg, éjszaka felugrik az ágyból, nyitott szemekkel álmodva összejárja az egész házat, beszél összevissza mindenféle hóbortosságot, s ha el nem raknak a keze ügyéből kardot, pisztolyt, hát üt-vág, hadonáz; attól tartok, hogy egyszer álmában a feleséget is megöli. — Erről ő szegény persze nem tehet; és nem tudják belőle kigyógyítani.

— Ah persze! mendemonda az! Mikor az ember vőlegény, minden bolondot ráfognak. Senki sem hiszi azt.

— Én úgy mondom, a hogy tudom. Jojczakát kívánok.

Az öreg ur fejében mégis csak szeget ütött az, a mit Mogyoródy beszélt az őrnagyról; a gutát is! ez nagy baj volna! Ha csakugyan ilyen baja volna, még meg találná egyszer ölni azt a szegény kis leányt holdkóros álmában. No ennek végére kell járni.

Pozdordy ur nem szólt a hallottakról senkinek, hanem egyszer, mikor holdtölte felé látogatására volt Duránczy, ott marasztotta magánál, késő éjfélig együtt pikétezett vele; akkor azt mondta neki, hogy háljon az ő szobájában, legalább még eldiscurálgatnak, a míg rájuk jön az alvás.

Duránczy elfogadta az ajánlatot s azzal békével lefeküdtek.

Pozdordy ur még ott az ágyban rágyujtott hosszú megyfa pipaszáros csibukjára, azután, hogy az kihamvadt, eloltotta a gyertyát, s elkezdett figyelmesen vigyázni hálótársa magaviseletére, ki ott aludt a másik ágyban.

A holdvilág épen odasütött a völegény paplanára teljes éjjeli pompájában.

Hát egyszer a paplan halkán felemelkedik; az őrnagy először az egyik lábát teszi ki az ágyból, azután a másikat; — — mereven kinyitott szemekkel szétnéz maga körül s

aztán egészen kiszáll az ágyból; . . . csendesen, óvatosan előre megy, majd ismét visszatér; — lehajlik, meg fölegyenesedik; — — azután nyugtalanul fordul egyenesen Pozdordy ur ágya felé.

Pozdordy ur lélekzetét visszafojtva, várta e kisértetes jelenet kifejlődését. Tehát csakugyan való és nem mendemonda, hogy Duránczy holdkóros. Csak a kardot le ne venné a falról.

Most a kisértetes fehér alak lábujjhegyen közeledik Pozdordy ur felé; — ez elszántan szoritja markába a keze ügyébe eső védelmi eszközt, törökmegyfa-pipaszárát s a mint egy pillanatban a holdkóros lehajlik, hogy Pozdordy ur ágya alá bebujjon; jót huz neki a hátán végig a pipaszárral.

— Urrrrrambátyám! a hétszáz teremtetét! mit ütögeti a hátamat!

— Ahán, felébredtél ugy-e? atta lunatikussa!

— Ördög vagyok én, se lunatikus; hol vette ezt? . . .

— Hát mért jöttél az ágyamhoz? mért akartál elbujni?

— Hát azt az „i z é t“ akartam innen előhuzni, mert csak egy van a szobában.

— Ugy?! No akkor hát jól van.

Hanem Mogyoródynak jól volt többet oda nem menni a házhoz, mert a megyfa-pipaszár folytatását aligha az ő hátára nem nyomtatták volna.

AZ ELLENSÉG LEVELE.

Schmettov tábornok kétszeresen szerencsétlen volt : tudnillik a játékban és a szerelemben.

Akármit játszott, abban mind vesztett: l'hombre, tekeasztal, roulette, sakk, tanuja volt sokszoros megveretésének, s hogy semmi genree a játéknak ne maradjon ki, rendszeren a csatákban is megverték.

Persze mindig a szerencsét okozta; ez az oka mindennek.

Hanem még azonfelül a szerelemben is szerencsétlen volt, hanem már ennek saját maga

volt az oka; minek hitesse el magával, hogy épen ő fog kivétel lenni azon arany szabály alól, hogy öreg katona ne vegyen fiatal leányt. Ő tudhatná legjobban, hogy egyenlőtlen erőekkel nem tanácsos csatát elfogadni.

Ez a szerencsétlensége annyival gonoszabb volt, hogy ezt nem az ellenségei, hanem épen a jó barátjai mozdították elő.

Persze : árulással győzni könnyű.

Egyszer haditanács volt, — a török háboru idejében. Orsovából kellett volna a törököt kiszorítani, melyet azelőtt két héttel foglalt el valami szerencsétlen ütközet után, a hol ismét a rossz sors és árulás volt a veszteség oka.

A generalstab körülülte a mappát; nyargoncok jöttek-mentek az izenetekkel : parasztokat examináltak a tájak mivolta felől, megtérő kémek tudósításait hallgatták ki s irták protokollumba; a tábornok gyanusan figyelt mindenkire s azt mondá, hogy ezentul nem fog hinni a saját köpenyének sem.

Kár is lett volna, mert a tanácskozás alatt azt is ellopták a fogasról, a hova felakasztotta.

Egyszer nagy ravaszul egy kis fésülködő keféét vesz ki oldalzsebéből, s úgy tesz, mintha

bajuszát igazgatná vele, hát pedig a kefe hátulján levő tükörből azt kémlelte, hogy mit csinálnak a háta mögött?

Épen jókor! Épen tetten kapta az áru-
lót. Ahol van ni! Abban a pillanatban nyuj-
tott át egy gyanus külsejű inasnak öltözött
ember a sátor hátuljába vonult Simson őrnagy-
nak egy levelet, mit az sietve zsebébe rejtett.

A széket kirugni maga alól, hátra fordulni,
megkapni egy kézzel az inas üstökét, másikkal
az őrnagy gallérját, egy percz müve volt.

— Megfogtalak! Árulók! Kémek! Micsoda
levél az?

Simson őrnagy azt felelte hideg vérrel,
hogy mi köze a tábornoknak az ő leveléhez?
Az anyjától kapta; az kérdezősködik benne az
ő egészsége felől.

— Ide vele! Látni akarom!

— Azt pedig nem fogom odaadni, tábor-
nok ur.

— Te az ellenséggel czimborázol.

— Tessék azt hinni, de a levelet nem adom.

Schmettow tombolt dühében, bekiáltotta
az öröket: „Vasra kell verni mind a kettőt!”

Simson őrnagy azonban, mielőtt hozzá-
nyulhattak volna, kikapta zsebéből a levelet

s összetépvé azt, diribdarabjait szétszórta az egész sátorban.

— Külön kell rekeszteni az árulókat; majd ki fog kerülni az ármány!

Azzal a tábornok is, meg a többi urak is egyenkint felszedegették a széttépett levél pilleszárnyait, az asztalról mindent elraktak miatta, hogy összeállithassák; csipetet csipet-hez illeszgettek, betüt betühöz toldogattak, míg sor lett belőle, azután neki álltak sylabizálni. Az írás különben sem jó volt: a szétszakgatott papír még nehezebbé tette az olvasást. A tábornok azt mondá, hogy neki ugy tetszik, mintha legjobban tudná olvasni mindannyi között s szótagoló nagy triumphussal:

Ke dves Ric hárd.

„Est e kilencz ór a utá n ma jd ha az ör eg a vorp- ostokat me gy lá to g atn i elv árl ak a nyár i lak ban. Sch met tow ne m jön cs ak éjf él ut án haza. Cs ók ollak sze re tö El vir ád.“

Az az Elvira pedig a tábornok felesége volt.

— Pfü! kiálta a tábornok szétütve a ka-

lapjával a fáradságosan összeállított „Geduldspielt,“ hogy megint szana-szétrepült minden darabja. Azután nyugodt lélekkel adott rendeletet az ordináncznak:

— Este kilencz órakor szabadon kell ereszteni az őrnagyot, hivatalos missiója van.

Hozzá, — néhány nap mulva megint megverték.

ELSŐ AZ ETIQUETTE.

Az én kedves barátom, régi jó ismerősöm, Kárpáthy Abellino megházasodott, elvette a régi kedvesét, a szép Ninát.

És azt bizony nagyon okosan tette; — ha tiz esztendeig ő gondoskodott a szép Nináról, már most gondoskodják az ő róla. Ebből a szempontból véve azt lehet mondani, hogy igen jó parthiet csinált.

Tíz esztendő alatt apródonkint neki ajándékozgatta kastélyát, jószágát, hintáját, lovait, míg utoljára magának semmie sem maradt; most azután egyszerre egy coup d'étatval visszaszerzett mindent, s ismét otthon van.

Hanem persze, hogy a magas körökben rettenetes lárma támadt erre; nem akarták el-

hinni, nem akarták lehetőknek találni; ah! oh! hah! c'est incroyable! Később, midőn csakugyan átlátták, hogy ez fait accompli, akkor abban conveniáltak, hogy Kárpáthy Abellino nevét többé elegans hölgyek társaságában kimondani nem szabad, épen ugy, mint egy időben ezt a szót „revolver“, s ha valaki olyan ügyetlen volt (tán holmi vidékről jött Landpomerancsen), hogy vaktában kérdezősködni talált Kárpáthy Abellino felől, annak egyszerűen azt felelték: „meghalt“ -- „il n'existe pas.“ — „Kitörte a nyakát.“

Abellino az első Sturm ideje alatt jónak látta a felesége falusi kastélyába retirálni: (hajdan az ő kastélya volt, most ismét mind a kettőjüké) s ott passzirozni a mézes heteket.

Ott el lehet temetve! mondák és epitáphiomot csináltak reá s kitörülték minden néven nevezendő élők sorából.

Egy hétig megállta mindenki, hogy nem beszélt felőle; de már akkor elkezdte az embereket piquirozni a dolog. Eleinte csak ugy titokban, ha két három bizalmas ember összejött, penditette meg egyik vagy másik, amugy távoleső kérdésképen: „valjon mit csinál Ariadne, a ki elrabolta Theseust?“ — vagy pedig

igy: „milyen szép tavaszi idők járnak idylli pásztorórákra, boldog ifju szerelmeseknek, a kik valahára elérték céljukat.“ Ezen azután nevetett a többi: értették, miről van szó? Később egy-egy nyugtalanabb kedély nem állhatá, hogy ki ne mondja: „mi az ördögöt csinálhatnak azok a boldog fiatal házások ott falun, hogy semmit sem lehet felőlük hallani? valjon hányszor verekedtek már össze? megnyitotta-e már az új méltóságos asszony a salonjait s miféle élitet gyűjtött azokban össze? adnak-e matinéekat, soiréekat? s hogyan fogják azokhoz a megkivántató vendégeket? vagy elvannak-e zárkózva egy eremitázsban, s nem élnek egyébbel, mint erdei gyökérrel és boldog szerelemmel?“ mindezekre igen mulatságos dolog lett volna válaszolni tudni.

Utóbb annyira növekedett az eltitkolt és erőszakosan elfojtott baj, hogy félni lehetett, nehogy a kíváncsiság rendre ölje az embereket; s hogy e veszedelemtől megmentse a jó társaságot, végtére vállalkozott három derék gentleman, kik a közjóllét kedvéért készek voltak magukat aként feláldozni, hogy kocsi- üljenek s együtt meglátogassák Abelino barátunkat falusi paradicsomában s

aztán referáljanak róla az illető klubok előtt.

E három vállalkozó volt: báró Berzy Tivadar (szintén tetszik ismerni) híres vadász és urlovar, báró Erdey Gergely, mulatságos angolman ifju, és gróf Torontáli, ünnepest szónok, kit valamely liberális vármegyében meg is választottak táblabirónak.

Tehát báró Berzy befogatta a maga négy szürkéjét, gróf Torontáli is az arabsait s átrepítették magukat a kérdéses „Szalmáskérre“, mely más embernek innen egy napi járó föld, nekik azonban csak négy óra.

Este hét órakor érkezének meg a kastély udvarára, melyben nagyon jól ismerték régibb időkből a bejárást s sans gène iparkodtak be felé.

Nagyon meglepetének azonk an, a midőn az antichamb'reben egy livrées inas megállítá őket s azt ígérte, hogy majd befogja őket jelenteni a méltóságos urnak.

— Diable! Ez itt ugyancsak noble megy. Előbb be kell az embernek magát jelenteni.

Persze, hogy a bejelentett nevek hallatára egyszerre kettős ajtót tártak előttük; Abellino egész a küszöbig eléjük sietett, nagyon saj-

nálta, hogy három keze nincsen, hogy mind a három vendégét egyszerre vezethetné be a salonba; ott egyenkint bemutatá mind a három gentlemant a méltóságos asszonynak (mintha sohase látták volna egymást), az egész Anstandal hajtá meg magát, a pamlagon ülve maradván, s leereszkedőleg inte, hogy hova üljenek le.

Az elfogadási terem egész elegantiával volt bútorozva; a falakon aczélmetszetek, de nem azok a hajdani Casanova-félék, hanem a book of beautys arczképei: mylady ez, és vicomtesse amaz, Derby-verseny és fejedelmi pompajelenetek tableauxi, mint akármi anglesax lord felesége salonjában.

A társalgás rettentő illedelemmel indul meg. Szigoru homloku társalkodóné ül az asszonyság jobbján, valami mistress, a ki csak angolul ért, s a kinek a kedveért angolul kell folytatni a discursust; a három gentleman beszél ugyan angolul, de utoljára is nem szokott társalgási nyelvük; minden élcz, minden tréfa elakad rajta; az embernek holmi bonmot, holmi piquanteria nem esik ugy keze ügyébe, mint magyarul vagy németül, sőt legtöbbször négy ember, a ki négyféle grammaire szerint

tanult, csak beszél-beszél egymással, de egyik sem érti, hogy mit mondott a másik; hanem csak bámul és komoly szemeket csinál, a mi nagyon jól illik az angol beszédhez.

Tehát ez nagyon gènánt portéka volt. Ha pedig valaki Abellino barátunkhoz kezdte intézni a szavait, hogy mulatságosabb fordulatot adjon a társalgásnak, azt tapasztalá, hogy Abellino mielőtt felelne, a felesége arczára néz, mintha attól kérne engedelmet, hogy válaszoljon-e valamit? s rendesen nem lehet belőle kihozni többet, mint hogy nagyon-nagyon örül, hogy igen tisztelt barátjai is megtisztelék látogatásukkal salonjait, melyek különben mindig nyitva állnak az elegans világ számára. S azzal ismét néz vissza a feleségére, mintha várná, hogy ő is ereszkedjék le és mondja, hogy ő is örül e szerencsének.

Ez azonban nem mondja. Sőt inkább nagyon észrevehetővé iparkodik tenni, hogy kedvetlen; hogy valamivel nincs megelégedve. Pedig hát, hiszen az urak igen illedelmesen viselik magukat; lám semmi czélzást, semmi legkisebb plaisantériát nem engednek meg maguknak, szépen illedelmesen ülnek, nem rakják egyik lábukat a másikra, feledékenységből

senki sem mondja: „chere Ninon“, mindenki tiszteli a megváltozott állást: utoljára is ez már bevégzett tény, s ha a madame megtud állani a helyén, azt jól teszi: nem az ő hibája, hogy ott van. Hanem denique a madame folyvást apprehensiv képeket csinál; utoljára bocsánatot kér az uraktól, hogy eltávozhassék, migrainje van — a vállában; majd a mistress fogja addig a honneursetek végezni; ezzel azonban az urak nem akarják a mistresst terhelni, hanem átflankirozzák magukat a pipázó terembe; a hol Abellino komornyikja drága havannah-szivarokkal regalirozza őket s egyuttal a méltóságos ur bocsánat-kérését terjeszti elő, hogy a méltóságos asszony hirtelen rosszul levén, azt nem hagyhatja, egyébiránt a nagyságos urak tetszésére bizza, hogy a theát saját szobáikban kívánják-e serviroztatni, vagy pedig lejönnek a kis salonba, a hol a mistress fogja a háziasszonyi tisztséget teljesíteni.

Az utasok természetesen, hogy az elsőbit választották (mintha nem elég volna az embernek már magában az, hogy a theát megigya, hanem angolul is beszéljen mellé, és hosszú képeket lásson hozzá?). Csak hozzák ide a

pipázóba azt a theát vagy akarám mondani kappan-pecsenyét!

Itt aztán elkezdtek mind a hárman azon tanakodni, hogy valjon mivel sérthették ők meg a házi asszonyságot? mert ha a régi ismeretség, a látogatók dévaj élményei a multból s más effélék által génirozva érezte is magát, ez nem volt arra ok, hogy elhagyja a társaságot s migrainet emlegessen. Melyik hármunk közül bánthatta őt meg?

Melyik? -- Mind a hárman uraim, mind a hárman! Hát nézzenek önök végig egymáson és magukon; hogyan vannak öltözködve? Báró Berzyn van egy bársony jankli, lovaginexpressible, magasszáru csizma, hozzá vitorlasziniű ing, rózsaszin virágokkal és szarvasbőr keztyü; — báró Erdey palletotja, mellénye, pantalonja, mind egyforma koczkás kelméből öntve, mint-ha egy hálót vett volna magára, még az inge és nyakkendője is kadrolirozva apróbb nagyobb koczkákkal, lábain pedig gombos szarvasbőr kamáslik; — végre gróf Torontálin pitykés Viktoria-dolmány, világos kék mellény, kihajtott inggallér nyakravaló nélkül s plane semmi keztyü a kezén.

Hát nem elég ok ez arra, hogy egy rang-

beli delnő migrainet kapjon, s elhagyja a társaságot?

A három gentleman ezt persze nem tudhatta, mert azokban a körökben, a hol felnöttek, az a szokás, hogy utas ember abban a costumeben tesz vizitet, a miben a lóról le szállt, s a falusi látogatásnak épen az a divatja, hogy ne legyen bálszerű. Igazi grófnék ezért nem szoktak apprehendálni.

No de nem soká maradtak e felől kétségben. Másnap reggel, a mint felkelének, beállit hozzájuk a sokszor említett ezüst vitézkötéses inas s hoz mind a három ur számára egy illatos billétet.

— Mi ez?

— A méltóságos ur ebédre hívja a méltóságos urakat.

A három gentleman összenéz.

— Teringettét. Ez uj dolog. Eddig az ember azt hitte, hogy ha valahová falun vendégül beszáll, ott már igen természetesen ebédre is competál, s ime kisül, hogy arra külön meghívás kell. Mit nem tanul az ember Szalmáskéren?

De még többre is megtanították őket Szalmáskéren. A meghívójegyekre ez is volt irva:

„a vendég urak elfogadtatnak a salonban csupán fekete frakkban, fehér ing, fehér mel-lény, fehér nyakkendővel és semmi egyéb öltözetben.“

Ah, ez már sok, ez már bolond! kiálta fel báró Berzy, szintén így báró Erdey; de már ez impertinentia! hiszen meglehet, hogy magunktól is megtettük volna ezt, de egyenesen ránk parancsolni. Megyünk mindjárt haza. Elég elmondani valónk van már.

— Én nem megyek, monda gróf Torontáli.

— Micsoda? hát itt maradsz?

— Itt biz én.

— S elfogadod a meghívást?

— El biz én.

— Ilyen clausulák mellett?

— Hát természetesen.

— No hát látszik is akkor rajtad, hogy már táblabiró vagy.

— Nem tesz semmit.

A két báró azzal befogatott és a kapufélfától sem véve búcsut, elhajtatott a kastélyból; gróf Torontáli ott maradt, a mi Abellinonak igen nagy elégtételére szolgált.

Torontáli, elközelegvén az ebéd ideje, neki ült a toalettejének: „van-e itt friseur?” Természetesen! Abellino tart azt a kastélyban, a gróf szépen felbodroztatá a haját a legujabb divat szerint. Azután kéretett Abellinotól egy kis parfümeöt; az egész készséggel küldött neki négyfélét is. Ez már a gavallér ember; tudja, hogy mi illik? Azután vett magára szép fehér finom tászlis inget, fehér mellényt, fehér nyakkendőt, fekete frakkot — és azután semmi egyéb öltözetet, a hogy a meghívó jegyben eléje volt írva; hanem azontul vala egész sarkig mezitláb.

S mikor aztán ebédre csöngettek : fogta a kalapját s ebben a hottentotta costumeben prezentálta magát a számára megnyilt salonban a legnagyobb udvariassággal.

— Persze, hogy a dámák erre a látványra ájultak jobbra balra; Abellino dühösen rohant a grófra : számat kérve magaviseletéről; mire ez hideg vérrel mutatá elő a meghívó jegyet: „igy volt meghagyva : csupán fekete frakk, fehér ing, fehér mellény, fehér nyakkendő és semmi egyéb öltözet: — én szót fogadtam.“

Abellino barátunk mit tehetett? Legjobb-
nak találta elhallgatni az egész gonosz tréfá-
val; mert még utóbb valami impertinens uj-
ságíró megtalálta volna tudni s kiadta volna
a hirlapban.

A KI NEM TALÁL HAZA.

„Megint egy vig nap mult el! Hatalmasan mulattunk. A ki már nem birta bevenni a bort, azt megkereszteltük. Hát még az a szép kis tánczosleány? az a feketeszemű, még most is a fülemben van a hangja, a hogy az nevetett; mint egy kis angyalbörbe bujt ördög. De mi az ördögnek emlegetem én az ördögöt; mintha nem volna nekem odahaza ördögöm? Kicsoda? Hát a feleségem! A vén pergő rokka. No iszen lesz majd mit hallgatni megint! Hol voltál? Most kell hazajönni? Éjfél után két órakor? Részeg disznó s több efféle. Mennyi pénzt pazaltál el megint? Micsoda párfüm érzik rajtad? Ez valami tánczosnéról ragadt rád! És így tovább. Tudjátok? Mindig azzal fenyeget,

hogy ha meg nem javítom magamat, majd meglátom, hogy megjárhatja velem. Bolond beszéd! Hát azért vesz az ember vén asszonyt, hogy mellette üljön egész nap, egész éjjel? Örüljön, hogy ilyen csinos férjet kapott, mint én, ugy-e bár? Hát nem elég, ha vasárnap a hintóban mellette ülök a templomig, he? Szeretném tudni, hogyan járatná meg velem? Nem ad pénzt? Csinálok neki adósságot; majd kifizeti. Nem fizeti? De hogy nem fizeti. Ha én három szót szólok vele, oda van; fizet mindent, ugye barátom?“

Ezt a monologot egy gallérig elázott fiatal gavallér tartá két czimborájának, kik őt valami vidám házból a lakásaig vezették, kedélyesen támogatva egymást kölcsönös igyekezettel.

Az ifju gavallér lakását elérve, szépen jó éjszakát kívántak neki, kézbe adták a csengetyűhuzót, nehogy a kut szivattyúnak álljon, azt vélve csengetyűkötélnék, s rábizták, hogy szeressen magának bejutást elátkozott várába; ők meg odább mentek.

A hazaérkezett megrántotta a csengetyüt; azután ásitott és danolt, s megint csak ásitott, ez könnyebben ment neki, mint a danolás.

Nem nyitották az ajtót.

Hármat, négyet rántott a csengetyűfogón; de úgy vette észre, mintha az épen nem akarna szólani.

„Ahán! kivették a csengetyűnek a nyelvét, hogy ne szóljon. Nem akarják magukat csendes álmukból felháboríttatni. No ugyan roszul számították ki.“

Azzal neki állt a sarkaival a kapunak s elkezdett azon hatalmasan dörömbözni. Ezt már csak meghallják. Meg is hallották. Egy ablak-redőny kinyílt épen a kapu felett, s egy hálófökötös fej kidugódott rajta.

— Ki az? mit akar itt?

„Ahán : az én sárkányom, hálófökötőben. Én vagyok itt hej! én jöttem haza.“

— Én? ki az az én? Micsoda „haza.“ Itt mindenki itthon van, itt senkisé is hiányzik a háztól.

— Senki-e? A volna szép. Én csak tudom, hogy nem vagyok otthon: én, önnek a férje.

— Megkövetem: nekem feleségem lehet valaki, de férjem nem. Én vagyok a kapus.

— A kapus? A menykőbe, nagyon hasonlít az ábrázatja a feleségeméhez. No hát ereszszen be, én vagyok a madamenak a férje.

— Óh persze. A madamenak nincs férje; a madame özvegyasszony.

— Özvegyasszony? Hát nem madame Corbiáné ez a ház?

— Nem bizony; hanem madame Mouilletné.

— No igen, igen. Madame Mouillet férjhez ment mossziö Corbiánhoz, s az a mossziö Corbián én vagyok.

— Azt én nem tudom. A házasság a papdolga, nem a kapusé.

— Nem ám, akasztófára való, hanem az a dolgod, hogy nyisd ki a kaput.

— Az a dolgom, hogy ha nem hagy ön békét, megyek patrolért, s bevitetem önt áris-tomba.

— Te ficzkó! így mersz beszélni a gazdáddal.

— Nekem gazdám nincs, csak gazdasszonyom; most takarodjék ön.

Azzal becsukta a redőnyt s mr. Corbianra hagyta a választást, hogy dömbörözzön-e tovább is a kapun, vagy pedig visszamenjen oda, a hol az éjszakát eddig töltötte s fényes napra halaszsa a tetteges elégtételt?

Az utóbbira határozta magát. Bizonyosan

részeg a kapus: nem lehet vele okos szót beszélni.

Másnap korán tizenegy óra felé délben fölkel, ment haza. Már akkor a mámor kigőzölgött a fejéből; alig hivé, hogy a mult éjjeli jelenetet nem álmodta. Csak ment nagy bátran a szobája felé. A komornyik utját állta.

— Mi tetszik, kérem?

— Mi tetszik? Hát te hogy mered azt kérdezni, hogy nekem mi tetszik? majd mingyárt tetszik egyet a nyakad közé ütnöm.

Az inas erre lármát csapott.

— Hej, gyilkos, rabló, segítség!

Minden ajtón rohant be a cselédség, szakács, kukta, szobatisztító, szobaleány, az inas segélykiáltására; maga a madame is megjelent szobája ajtajában.

— Mi történik itt?

— Ez az idegen ur erővel be akart törni madame szobájába.

— Uram! mit akar ön?

— Mit akarok én? hogy én mit akarok?

Hát ki vagyok én?

— Azt én nem tudom.

— Hát nem vagyok én önnek a férje?

— Az én férjem? Az régen meghalt.

— Patvarba! De a második.

— Én másodsor nem mentem férjhez. Özvegy vagyok.

— No, no, Eliz, minek ez a comédia a cselédek előtt?

— Kikérem magamnak ezt a bizalmas megszólítást. Én nem ismerem önt, nem tudom kicsoda? mit akar? minek jött? Menjen Isten hírével.

Azzal Corbián urat ott hagyta a delnő, ki ha nem akart az összeröfönt cselédséggel birokra menni, csakugyan nem tehetett okosabbat, mint hogy el menjen a háztól s siessen egyik czimborájához, ki törvénytudó volt, elpanaszolni, hogy a felesége nem akarja megismerni.

— Ostobaság tőle! szólt az ügyvéd biztatólag. Te csakugyan bebizonyíthatod, hogy férje vagy s pört kezdhetsz ellene. Hol esküdtetek meg?

— A St. Eustache egyházban.

— Menjünk a kapellánushoz, és vegyük ki legelőbb is a házassági bizonyítványokat tőle.

Az öreg lelkész, ki Corbián ur esküvőjén jelen volt, már meghalt, helyette újabb jött. Corbián ur egyébiránt emlékezett a lakodalom

napjára, arról könnyü volt rátalálni a jegyzőkönyv öt illető lapjára.

Rá is találtak, de abba nem volt írva semmi. Semmi: egy betű sem.

-- Mi történt ezzel a lappal?

Azt a lelkész sem tudta megmagyarázni. Alkalmasint chlor-oldattal mázolta be valaki a sorokat s attól eltűnt minden betű a papirtól.

— Barátom, a te házasságod meg van semmisítve.

Hogy férhetett valaki a jegyzőkönyvhöz? azt senki sem bírta megmagyarázni; kétségtelen, hogy maga Corbiánné vesztegetett meg erre valakit.

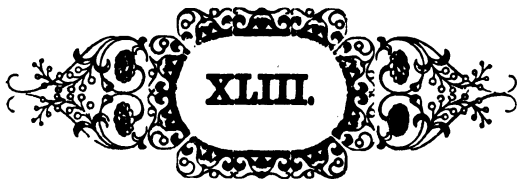
A kitagadott férjnek nem tudott más tanácsot adni jogtudós barátja, mint hogy adja törvénszék elé a panaszát; a madame nem fogja eltagadhatni, hogy együtt éltek majd egy évig, s ha becsülete lesz megtámadva, majd önkénytelőáll a jegyzőkönyv kivonatával, mit szekrényében tartogat.

Azonban csalatkozott. A madame engedte magára bizonyulni azt, hogy Corbián urral közös gazdaságot vitt egy évig, s még jó hír

neve védelmezésére sem adta elő házassági bizonyítványát.

Monsieur elvesztette a perét, s nem maradt neki egyéb, mint a koldusbot és az a nevetséges hír, hogy egy évig volt egy öreg asszony-ság szeretője, ki őt megunva, elkergette magától.

És a mellett tudta minden ember jól, hogy valóságos igaza van, csakhogy nem tudja azt bebizonyítani.

A V É N S A S.

Zsilipy Péter szegény köznemes volt Mária Theresia idejében; azt sem lehet egész bizonyossággal állítani, hogy az armalisa nagyon hamar kéznél lett volna, ha keresésre kerül a dolog. Birtoka, a proverbialis hét szilvafa, jobban tele volt már pörrel és adóssággal, mint falevéllal; az ilyen veszni indult gazdaságot aztán minden ártalmas féreg pusztítja, kaszá-
lóját feltúrja a vakondok, vetéseit megeszi a sáska, dohányát elveri a ragya, s lova elkapja az erkölcsöt, melyet gazdája elveszített.

A negyvenen túl járt már, és még addig mindenbe beleveszített, a mihez csak hozzáfo-
gott. A mig öszülni nem kezdett, addig abban a reménységben élt, hogy majd valami jó há-

zassággal helyrehozza állapotjait; mindenütt kosarat kapott. Később hivatal-kereséssel töltötte az időt még kevesebb eredménnyel. Az egész diák szótárból egy igének sem volt birtokában, még csak ennek a szócskának sem : *connexio*, a mi maga is többet ért volna az egész dictionariumnál s így mindenből kimaradt. Majd meg pörököt kezdett avult irományok nyomán, azokat rendre elvesztette, a bírákat megbántotta, azért actiókat kapott, criminalitásokba keveredett, egy pár szolgabírárt megvasvillázott, a ki *exequálni* akarta; már arról volt szó, hogy becsukják, a midőn kiütött a burkus háboru.

Az országban nagy mozgalom támadt, fegyverbe szólíták a nemességet; nem kérték elő a nemeslevelét, a ki *insurgálni* akart, azt sem igen nyomozták, hogy van-e ellene *criminális actio*? csak azt nézték, van-e jó két ökke és tud-e ülni a lovon? Ökke volt Zsilipy Péternek jó; bizonyságait viselé a *legale testimonium háta*; lovon is eltudott ülni naphosszant, mikor a nyulakat kergette az ugarban s aztán ide haza nem volt neki mit veszíteni, ha elmegy, a mi háboru idején nagy virtus.

A tekintetes vármegye köszönettel is fo-

gadta Zsilipy Péternek azt az ajánlatát, hogy a közeledő háborura egy szabad csapatot fog alakítani, melylyel a fenyegető ellenség földre berontván, annak mindenféle károkat és alkalmatlanságokat szerzend, egyszer azért, hogy az ellenségnek az jól fog esni, másszor meg azért, hogy a tekintetes vármegyének is jól fog esni, ha megmenekül egy csoport hires oldalbordabetörő legénytől, a milyen akkor minden compossessoratusban akadt elég. Azokat Zsilipy Péter practicus biztatásokkal össze is gyűjté, a vármegye adott alájuk lovat, rájuk mundért, tarsolyt, oldalukra kardot és karabélyt, egy párnak meg is rövidité várakozási határidejét, ki netán egy pár bevett fejnek miatta a tekintetes vármegye ingyen szállásait élvezé s e vállalkozó csapatnak Zsilipy Péter uramat hadnagyává téve s kifizetvén egy hónapi lénungjukat, megmutatta nekik, merre van Szilézia? s azzal utrabocsátá őket. Már aztán vagy jól viselik magukat s becsületet hoznak az országra, vagy elvesznek rendén s ugy is jól van.

Az első eset tölt be. Zsilipy Péter csapatja az első intrádánál oly szemtelen szerencsével és oly strategia ellenes bátorsággal rontott be

a poroszok földére, hogy mielőtt a rendes hadvezérek megismerkedhettek volna egymással, már akkor Zsilipy nevét széltiben emlegették innen is, túl is. — Eleinte csak kicsinyben kezdte : egy-egy podgyász-vonatot elfoglalni, s azt ezer veszedelmen keresztül hazavinni; tíz mérföldnyi távolban a rendes hadseregtől ellenséges tiszturakat valami tánczvigalomban együtt lepni, összefogni, az ellenállókat lekaszabolni, a többitől váltságdíjt venni; ezek voltak első tréfás kísérletei. A siker apródonkint mindig szaporitá merész szabad csapatját; midőn pedig egyszer egy burkus osztálynak egész hadipénztárát elfoglalá, több mint fél millió készpénzzel, akkor egész zászlóaljat toborzott magának s legénységét ex propriis rendesen fizette. A háboru hét esztendeig tartott; hét esztendő alatt Zsilipy Péterből nagy ember lett. Az ellenség városait sorra látogatta, olyankor, midőn legkevésbé várták; egy kis ezreddel úgy összetudta zavarni a tudós hadvezérek csatarendjét, marschrutáját, úgy kiforgatta őket minden haditudományukból, hogy utoljára már elnevezték Ördög Péternek, s nem is gondoltak rá, hogy valahol megfoghasák. — A háboru végén Zsilipy Péter mint

ezredes tért vissza vármegyéjébe, mint rendjelekkel rakott vitéz harcos, és — mint éktelelenül gazdag ember, s nevezteték Várhelyi gróf Zsilipy Péternek.

Most már bezzeg nem ijesztgették a szolgabírák, hogy becsukatják hatalmaskodásért, nem fenyegette tabuláris ügyvéd executióval; nem kérdezték a megyegyűlésén, hol az armálisa? Most már, ha akart, akár főispán lehetett a vármegyében, a hol eskütté sem választották hajdan. Most már válogathatott a Duna Tisza közt selyemben járó kisasszonyok közül feleséget, pedig most már ősz volt a bajusza.

De az új gróftól távol voltak a boszuállás emlékei. Eszébe sem jutottak a szolgabírák, hogy most főispánjuk legyen, sem a tisztartó leányok, kik neki kosarat adtak, hogy földesuraik kisasszonyaiból vegyen nőt amazok daczára; nagyobbra nézett ő. Az udvarnál járni, a birodalmi fővárosban élni, s rangjához és birtokához illő fényben ragyogni volt az ő óhajtása. Ott építtetett diszes palotát; eljárt a diszünnepekére, s elvett nőül egy gróf Silberstein kisasszonyt, a ki a legszebb és legműveltebb delnőnek tartaték az udvarhölgyek között. Az ifju asszonyság sohasem bánta meg,

hogy az öreg grófhoz ment nőül, a kit különben nincs is mért öreg grófnak neveznünk, mert mindössze három esztendeje, hogy gróf. Nem tudott ugyan udvarolni, de tudta nejjének minden kívánságát megelőzni, s bár ha ősz volt is a bajusza, de azért különb legény volt minden tekintetben sok minorennis urfinál. Csupán egy nagy baj volt közöttük, az, hogy gróf Zsilipy egy hangot sem tudott máskép, mint magyarul, Silberstein Leonora pedig minden európai nyelv közül épen csak erről az egyről nem tudta, hogy anyelvével beszél-e ezt az ember, vagy a fogával?

Már hogyan, hogyan nem értették meg egymást? házasságuk második évében fiuk született; a kit megkereszteltek János, Hugó, Theobald, Aloys, és nem tudom én még minek?

Azt a fiut természetesen mind a ketten igen nagyon szerették. Mikor már nőni kezdett, akkor fogadtak mellé egy professort nevelőül, nagyobb fizetéssel, mint az egyetemnél, s holtig való ellátással.

Egy napon odahivatja magához a tanárt Zsilipy magányszobájába, leülteti maga elé s beszédet kezd vele.

— Mondja csak professor uram, hányféle nyelven tud beszélni.

— Tizenhaton.

— Mennyi ideig tudott egyet megtanulni?

— A latint legtovább; a vele rokonokat hamarább; a magyart egy esztendő alatt.

— Hm, az nagyon szép. Lássa professor uram, én nem tudok beszélni a feleségemmel. Pedig szeretem ám nagyon. De ezt is hiába mondom, mert nem érti. Ha jó kedve van, azt ő nem oszthatja meg velem, s ha valami panaszom van, azt meg én nem mondhatom el ő neki. Néha úgy álmodom, hogy beszélünk egymással, s aztán mikor felébredek, akkor olyan rosszul esik, hogy megint süketnémák vagyunk. Azt nem is említem, hogy idegen ember akár szemtől szemembe összeszidhat s én még azt mondhatom rá, hogy köszönöm a gráciáját. — Mondja meg nekem, mennyi idő alatt tanította meg engem németül?

— Gyakorlat mellett viheti nagyságod fél év alatt annyira, hogy bárkivel elbeszélgethet.

— No ha engem annyira megtanít professor uram, kap tőlem ezer darab aranyat.

A tanár örömmel állt rá az ajánlatra.

— Hanem több conditio is jár vele. Hallja

csak. Ha maga a teremtettség alatt valami két lábu állatnak elárulja ezt, hogy én tanulok, hát akkor én magát föbelövöm. — Másodszor: ha maga elneveti magát, mikor én valami furcsát mondok, akkor én magát rögtön föbelövöm.

A tanár ráállt, hogy árulkodni nem fog és soha nem nevet.

Alig lépett ki a gróf szobájából, midőn meg a grófné hívta be szobájába s ez meg azt az ajánlatot tette neki, hogy kap tőle ezer aranyat, ha öt félesztendő alatt megtanítja magyarul. — Lám férje oly derék jó ember és ő neki úgy fáj az, hogy nem beszélhet vele soha. Annak bizonyosan semmivel sem fogna nagyobb örömet szerezhetni, s ezáltal tanusítandja legjobban, mennyire szereti őt; hanem az egész dolog titok, és arról senkinek egy szót sem szabad tudni.

Doctor Langer arra is szépen ráállt s aztán naponkint két órával több leczkét adott a háznál; egyet a grófnak délelőtt, míg a kis fiúnak gymnasticai órája volt s a grófné toiletjét végzé, másikat délután a grófnénak, míg Zsilipy szunnyadozott. Titkot pedig már csak azért is jól tudott tartani, mert ezer arany helyett így kétezer várt rá.

A grófnővel nagyon könnyen ment az oktatás : ő igen alkalmas tanítvány volt; oly szépen tudta hegyezni ajkait a mi szükségű beszédünkhöz, olyan könnyen megtanulta lány magánhangzóink kiejtését, s később még a határozott és határozatlan formáktól sem rettent vissza.

Annál veszedelmesebbek voltak a leczkék a gróffal. Bezárt ajtó mellett; az asztalon egyfelől a töltött pisztoly, másfelől a kalamáris : a ki nevet, azt lövik föbe. A professor nem nevetett.

Pedig de sok jó alkalmat szalasztott el rá!

A grófnak először is semminemű sejtelme nem volt arról, hogy mire való az a der die das? Azt ő igen mindegynek találta. Később, mikor már sok szót tudott, szeretett mindent úgy fordítva adni, a hogy ő azt kigondolta; szabály volt, hogy egy szót sem szabad a leczke alatt magyarul mondani.

— Herr Leerer! wo ist majn — — handbeschmier? (kezkenő).

A professor nem tudta, hogy mi az?

— No hát! Zum blasen den Nasen? (orrt fúni).

Ebből aztán megtudta, hogy mi kell neki?

— Bin heute sehr schlimm; hab sehr gut gewohnt mit dem geladenen Kraut, und hat mich das Kalte ausgetroffen.

A jámbor professor ebből aztán vagy értette meg, vagy sem, hogy a gróf ur roszul van: jól lakott töltött káposztával, s kielte a hideg.

— Welcher Sonne ist? (micsoda nap van ma?) — A professor azt felelte rá, hogy igen szép nap van.

— Welcher Sonne dem Sieben?! kiálta rá haragosan a gróf (micsoda napja a hétnek?).

Erre meg már épen nem volt készen a professor. A gróf dühbe jött miatta.

— Wie sagt man „teremtette?“,

— Teremtette, felelt a tanár nyugodtan; „erschuf, hat erschaffen.“

— No hát, kiálta Zsilipy öklével az asztalra ütve: „himmelstein hat schaffen!“ (menyő teremtette). (A professor nem bánta, ha úgy van is.)

Zsilipy Péter három hónap mulva azt vette észre, hogy nagyon kevésre ment; szégyenlette magát, hogy olyan rosz diák: bizony-bizony sokszor megérdemelné, hogy ne kapjon ebédet; ebbéli szégyenében aztán mit tett? a dél-

utáni álmodat elmagától. A mint az ebédet végezte, megparancsolta odakinn a cselédségnek halálbüntetés alatt, hogy hozzá senki se ne merjen lépni, a mig alszik, mert ő mindenkit személyválogatás nélkül agyonlő, a ki álmából felveri.

Akkor aztán neki feküdt a der die dasnak s magolta a grammaticát, hogy a hátán csorgott bele az izzadság. Történt azonban, hogy e terhes foglalkozás közben a sok éves előjogait követelő álom elnyomta szemeit, a pipa szájából, a könyv kezeiből kihullott a földre, a jó vitéz férfi nagyon nagy dosist talált bevenni mindenféle narcoticumból: — ezalatt kis fia, kinek nem sokat parancsolt a hopenster, a tilalom ellenére berontott apja szobájába s rajta kapta az öreget a titokteljes munkán.

A gyerek visszafutott anyjához, s elmesélte neki, hogy apja leczkét tanul: el is aludt rajta.

Leonorát lelkéig hatotta ez a nagy gyöngédség. — Ilyen férfi-korban egy asszony kedvéért nyelveket tanulni annak, a ki megvénült egy mellett, nem csekély áldozat. Átlopózott hozzá; Péter még aludt, szótár, nyelvtan, párbeszédes könyvek s egyéb corpus delicti ott hevert lábánál; a nő felcsókolta őt álmából, s

a mint a hadastyán felveté szemeit, az az édes csengő hang fogadta, a minél kedvesebbet nekünk a sphaerák zenéje se mond: magyar szónak hiják:

— Mit álmodtál férjem? kérdezé az asszony tiszta magyarsággal. Nem álmodtad-e, hogy mig te fáradva küzdesz, hogy hozzám közelebb lehess, én a másik uton megelőzlek a közös ohajtásban?

Zsilipy Péter szentül azt hitte, hogy most is csak álmodik, folytatását egy kedves régi álmoképnek, melyből szabad volt neki fel nem ébredni többet. Ez a fölfedezés végtelenül boldoggá tette Zsilipyt, különösen azért, hogy nem kellett neki többé iskolába járni, kifizette a professornak a kétezer aranyat, hiszen meg volt érdemelve.

Hanem azért vitte annyira nyelvészeti tökélyeit, hogy az udvarnál is fellépett kísérleteivel; egy pár adomát historicummá is tett általa; egyszer tudnillik különös bók gyanánt azt találta mondani egy udvarhölgynek „Selber hat schönes Leder“ (magának szép bőre van). — Nemsokára e megtisztelt udvarhölgy meghimlőzött s' arczán meglátszottak a betegség nyomai; mikor aztán ismét találkozott Zsi-

lipyvel, bús tréfával mondá neki: „lássa, oda van a schönes Leder.“

Erre Zsilipy olyanformát mondott neki, hogy történjék bármi a külsővel, csak a szív legyen jó, hanem ezt olyan válogatott kifejezésekkel adá tudtára, hogy az udvarhölgy azt mondta neki rá: „Sie Saumagen!“

NE LÉGY OTHELLÓ!

Tudod barátom: az ember nem hisz az aszszonyfélének; — tudod barátom, az ember annyi mindenféle tapasztalást tesz nőtlen legénykorában, hogy aztán, mikor megházasodik, a háta borsózik bele, ha arra talál gondolni, hogy hátha most azt mind nekem fizetik vissza, a mit én adtam kölcsön másnak! Erre pedig mindig és mindenütt gondol az ember. Ezt ki nem tudja verni a fejéből: valjon a mig én a törvényszéken a felperesemet védelmezem, azalatt odahaza az alperesemet nem convincálja-e valami átkozott zugügyvéd? Ha eltalálok maradni hazulról, nem marasztalnak-e el in contumaciam? Óh mert csak azt lehetne még elérni valami áldott paragraphussal, hogy

senkisc udvarolhatna a férj nevében, ügyvédi meghatalmazás nélkül, a hogy nem lehet e nélkül senkit képviselni a törvényszék előtt. Egy rongyos extravillaneus telket sem lehet átíratni a más nevére, láttamozott felhatalmazó levél nélkül; hanem az embernek a legféltettebb fekvő birtokát nem védelmezi a törvényhozás.

Hát egyszer planeelkellett utaznom hazulról, valami távol megyében történendő végrehajtás miatt. Odakellett maradnom vagy hat napig. No képzelheted, kedves barátom, ezt a torturát : hat napig nem látni, hogy ki jár be a házam ajtaján? Ott megigértettem az aszszonynyal, megesküdtetem rá, hogy senkit sem fogad el az alatt, míg én odaleszek; hogy zárva tartja az ajtót, s ha csengetnek, megkérdi : ki van ott? ha férfihangot hall, azt mondja, jöjjön egy hét mulva; mert sok a rablás, gyilkolás mindenfelé; az emberhez, mikor megtudják, hogy nincs a férj otthon — mindenféle elegánsul öltözött rablók bekérezkednek, az ember azt hinné, hogy gavallérok, s mikor egyszer egyedül vannak, kést rántanak, legyilkolják az embert. Így : — jól meg-

ijeszgettem az asszonyt. Fogadta, hogy vigyázni fog magára.

Én azonban csak nem nyughattam a megszeszésben, hevenyében összebékítettem a peres feleimet, s a helyett, hogy hatodnapra készültem volna el a kiküldetéssel, már negyednapra utban voltam hazafelé. Meglepem az asszonyt, korábban jövök. Jaj neki, ha eltántorodott. De hátha nem tántorodott, hátha zárva találok minden ajtót, s először elváltoztatott szavamra azt mondják, hogy menjek a pokolba, míg aztán igazi hangomra ismerve, örömsikoltással tárulnak ki ajtók és karok, hogy engem kebleikre öleljenek. E kettős gondolat hánytvertett az egész uton, jobban, mint a döcögős szekér.

Végre lakásom elé érek, három lépcsőt átugorva, rohanok fel s a legelső, a mit látok, az, hogy az ajtóm nincs bezárva; — benyitok, a szobalány toppan velem szemközt. „Jérum! a tensur!“ sikolt fel a fehércseléd ijedten.

„Mért ijedtél meg, gonosztevő? Hol az asszony?“

„I—i—i—izé.“

„I—i—i—izé?! Örrrdög mennykő! Mingyá tudtam, hogy izé!“

Széttekintek; hát az előszobában az asztalon egy sipkát pillantok meg, egy férfisipkát.

Odarohanok, felragadom: „Kié ez a sipka? Itt férfinak kell lenni!”

Arra félretaszigálok magam elöl minden lelket, berontok az ebédlőbe, ott nem találok senkit; onnan rohanok a hálósobába; annak az ajtaját félig eltorlaszolva találok mindenféle szekrényekkel és pamlagokkal.

— Ahán! Itt van valaki!

De mi szekrény és pamlag egy dühbe hozott férj romboló haragjának, mibe került nekem azokat felfordítani? Berohanék. Jaj annak, a ki itt van.

És ime mit látok? Egy gyanus külsejű idegen valóban ott rejtőzik térden guggolva az ágy függönyei mögött.

— Kicsoda ön? Mit akar ön itt. Öné ez a sipka? — Ordíték rá, mint egy orosz lány.

Az átkozott gonosztevő hidegvérrel válaszolt szavaimra :

— Én vagyok Sligorák asztalosmester; a tensasszony parancsából újra politurozom a bútorokat, míg a tensur odajár. Ne tessék öszszegyürni a sipkámat, mert még uj.

Én aztán nagyon szerettem volna, ha ezt a

scenát senkise látta volna, de olyan nagy lár-
mát csaptam magam, hogy az egész ház össze-
csődült; s a kitől legjobban szégyenlettem ma-
gamat, az a feleségem volt, ki a folyosórul
akkor került elő, bekötött fejjel és igen poro-
san; az ártatlan a pamlagvánkókat porozta:
a poroló pálcza akkor is a kezében volt. Azt
gondoltam, rám akar vele szedni. Azt nem
tette, csak annyit mondott, fejét csóválva, hogy
„Othello.“

Már nem tudom, hogy egy szónak vette-e
vagy háromnak? mert én ugy is érthettem,
hogy „ó te ló!“

IGÉRET = ADÓSSÁG.

Laurette hires tánczosnő volt Bécsben, Melchior pedig egy jámbor Localzeitung segédszerkesztője s ennél fogva Laurette kisaszonnyba éktelenül szerelmes.

Tudjuk, hogy ez milyen rettenetes mesaliance. Egy elegans ballerínának szüksége van igenis egypár divatos hintóra, előfogattal, selyem- és mahoni-butorokra, csipkékre és brilliantokra; — egy jámbor ujságírói segédnek pedig szüksége van arra, hogy a szabók és csizmadiák ne kérdezzék az embertől azt a furcsát, hogy van-e fölösleges pénze?

Mert az nincs! soha sincs.

Már pedig ez a két szükség sehogy sem rímez egymásra.

Hanem azért Melchior csak eljárt epedezni Laurette salonjába, mert azt legalább fütöt-ték, s Laurette eltúrte őt ott, mert sokszor szüksége volt rá, hogy a pirouettjeit magasztalják, s ennek a jámbornak nagyon kevés elég volt : egy mosoly, egy kézzsoritás, néha egy elhullott virág. Többre ő nem is vágyódott szegény.

Egy napon a költő (nevezzük szegényt annak, hisz ez nekünk semmibe sem kerül, neki pedig bizonyosan jól esik) ragyogó orczával lépett be a szép delnőhöz s kezét csókola neki.

— Kisasszony! ma én rendkívül boldog voltam!

— Nos? örökölt talán?

— Oh több annál. Tudja ma ünnep van, nem jelenik meg lap, tovább lehetett alunnom mint máskor.

— No az bizony szép szerencse.

— Oh kérem, nem ez a szerencse. Reggel felé, hogy ismét elaludtam; mert tudja a kisasszony, egész éjjel nem tudok alunni, mindig a kisasszonyhoz csinálok verseket; hát reggel felé elaludtam s azt álmodtam, hogy a kisasszony odajött hozzám; úgy volt öltözve, mint Girlandina, abban a tündéri ruhában, azokkal

a rózsafüzérekkel itt és itt, meg ott. Oh szép volt. Én magamon kívül voltam, s a kisasszony olyan nyájas volt hozzám. Én azt mondtam, hogy miért nem vagyok én gazdag, hogy vagyonomat megoszthatnám a kisasszonynyal; erre a kisasszony azt felelte : „ime tehát én gazdag emberré teszek tégedet, itt van öt szám, ezt tedd be a lutriba.“ Én pedig erre azt feleltem : „és ha kijönnek a számok, én önnek ajánlom szívem és vagyonom felét.“ Erre ön kezét nyujtá, a melyben a reskontó volt, az illető számokkal : 5, 15, 25, 35, 45.

— No azok ugyan ostoba számok, barátom.

— Az ám, hanem én azért odahajoltam, hogy megcsókoljam önnek a kezét, aztán valami nagyot kaczagott s én fölédtem. Hát a mosóném volt, egy vén asszony, annak a kezét csókoltam meg, az nyujtotta elém a mosáskontót, arra volt felírva 5, 15, 25, 35, 45, már tudnillik krajczár, összesen 2 frt 5 krajczár. Azt ki kellett fizetnem.

— No ez kellemetlen ébredés volt.

— Az ám. Hanem azért mégis betettem a lutriba a fatális számokat, minthogy álmomban a kisasszony ajánlotta.

Szerencsére valamelyik Mayer bankár lépett be a salonba, s végét szakasztá a feuilletonista álommeséjének; a mit aztán többet nem is kellett elővenni.

Másnap Laurette kisasszony meglepetve hallja, hogy Melchior quinternót csinált, mind az öt absurdus száma kijött: nyert rajta 60 ezer forintot.

No már erre respect! Most már a barátomat meg lehet hallgatni; — a mig abban a 60 ezer forintban tart.

Laurette azt várta, hogy a barátom rögtön a mint felvette a lottocollecturából a pénzét, rohan vele oda s elmondja, hogy hát mit álmodott tovább?

Hanem Melchior barátom nem jött oda többet, s Laurette kisasszony nemsokára megtudá, hogy az bizony felhagyott a poétasággal s a mint a pénzét megkapta, megkérte a háziura leányát, egy derék, gazdag pékkisasszonyt, jegyben is járnak már, nemsokára meg is esküsznek, csak a stafirungot szerzik össze.

No ez már impertinentia! Ezt már egy tisztességes tánczosné nem engedheti magán száradni; Laurette kisasszony fogta magát s perbe idézteté Melchior urat, hogy a sze-

rencsáját neki köszönheti, mert ha ő nem mondja neki álmában, hogy tegye be ezeket a számokat, hát soha a lutrin nem nyer; azonkívül is nem azt mondá-e, hogy ha megnyeri a quinternót, szive és vagyona felét lábaihoz teszi? No a szive felét adja a kinek tetszik, de a vagyona felét csakugyan, ha van igazság a földön, neki tartozik hódolatul hozni.

A városi tanács meghallgatá a kisasszony keresetét s következő bölcs ítéletben szolgáltatott neki teljes igazságot :

„Mínt hogy alperes elismeri, miszerint ő álmában azt ígérte fölperes kisasszonynak, hogy ha az általa kijelelt számok a lutrin kijönnek, az eként nyert vagyont megfelezi vele, ítéltetik : — hogy mihelyt felperes kisasszony alperes urat álmában megkaparinthatja, a kötelezett összeget, annak azideig járó kamataival együtt rögtön exequálhassa rajta — álmában.

HOGY NYERIK MEG A NÖKET.

— Asszonyom; ön két év óta visszautasítja az én hű szívemet : én nem birom tovább a kínokat; ön kaczag rajtam; én pedig szenvedek. Föltettem magamban, hogy ennek véget fogok vetni; s mégegyszer és utoljára megkísértem a szép szót. Ön tudja, hogy én mennyire szeretem.

— Nem tudom, elfelejtettem már.

— Pedig mindennap mondom. Ön látott engemet sirni maga előtt.

— Sőt dühösködni is. Egy porcelán vedrem letört füle tanubizonyság rá.

— No, a helyett hányat vettem már másikat?

— De én soha sem fogadtam el.

— Mert kínozni akar. Hanem már most vége. Én azért jöttem ide, hogy ha ön meg nem lágyul irántam : én itt az ön szemei előtt megölöm magamat.

— De sokszor mondta már; csak már legalább egyszer tenné meg.

— Oh ne tessék rajta nevetni. Nem úgy van az, a hogy ön gondolja; persze, ha pisztolyt fognék az agyamnak, ön addig a perczig mindig nevetne, a mig szét nem zúznám a koponyámat, akkor pedig mit használna nekem az ön sajnálkozása és részvéte. Köszönöm szépen. Nem úgy van az. Én lassu halállal fogom magamat megölni ön előtt; — éhen akarok meghalni az ön szobájában. Legyen meg önnek az a kegyetlen öröme, hogy lássa óráról órára elmulni leghivebb imádóját.

Azzal leült az öngyilkos imádó egy pam-lagra s mereven megesküdött rá, hogy e percztől fogva egy falat nem fog lemenni a torkán, sem ő nem fog kimenni ebből a szobából.

Clarisse, a szép özvegy, nagyot nevetett e bizarr eredetiségen s kaczagva ott hagyta imádóját szobájában, igen bizonyosan tudva, hogy ha a vacsora ideje eljő, majd elhagyja az

a helyét. Maga elment sétálni, csak késő este jött haza.

Komornája mondja neki, hogy még mindig itt van ám az az ur.

Clarisse most már haragba jött : odament hozzá.

— De hát uram, elment önnek az esze? Itt akar halni?

— Itt akarok meghalni. Megmondtam.

— Jól van, hát akkor én megyek el hazulról.

— Sajnálom, de én itt maradok.

Clarisse nem akart gorombáskodni, tehát inkább maga ment át a szomszédba éjszakára, ott hagyva makacs imádóját a szállásán.

Másnap reggel visszament : most már talán csak vége van már a rosz tréfának. Az imádó még mindig ott ült.

— Uram, ez már szemtelenség! ön megszőktet engemet a házamtól; ön hirbe hoz, ön engem egészen idegessé tesz. Távozzék, míg meg nem haragszom.

— Mondtam már, hogy itt akarok meghalni.

— Itt hát, a gutába! Ott a Duna, ha meg akar halni; nekem menjen innen.

— Nem, én itt akarok meghalni.

— Hát itt egy tollkés, vágja el vele a nyakát, ha oly nagyon halhatnék.

— Nem. Én itt akarok meghalni.

Clarisse dühösen rohant ki szobájából s bezárta rá az ajtót. Hiszen majd csak megszökteti az éhség! az már bizonyos.

Másnap reggelig még csak felé sem nézett.

De már délfelé csak nem nyughatott. Ez mégis tréfának egy kicsit sok. Bement hozzá. A lovag bágyadtan hajtá le fejét a pamlagvánkosra. Két nap nem evett már semmit.

— De az ur Isten áldja meg, édes barátom, ez rettenetes tréfa öntől. Ne csináljon bolondságot. Mit mivel ön?

— Asszonyom. Megmondám, hogy mit akarok; sohajta ez, s fejét másik oldalra hajtá, szemeit lankadtan behunyva.

Clarisse el nem tudta képzelni, hogy mit csináljon? Hogy gátoljon meg ilyen rettenetes elszántságot? Harmadnap már nem birt nyugtalanságával. Egy csésze levest vitt neki sajátkezüleg.

— No, kedves barátom, ne tréfáljon már. Itt van egy kis leves; no lássa, magam hoztam, egyikék belőle.

— Hm! Leves? Szólt megvetőleg a szerető. Kell is nekem leves? Én meg akarok halni.

És valóban alig bírt már mozdulni, szemei beestek, arcza elsápadt, elfogyott, tekintetében valami halálraváló volt. Ez igazán meg akar halni.

Már a negyedik nap is eljött, a szerető még sem kapitulált. Csudálatos neme az ostromnak, a hol a megszálló sereg éhezik, hogy a várőrséget feladásra bírja.

Clarissét a kétségbeesés környezé. Az ember már csak alig lihegett. Mit csináljon vele? Még meghal a nyakán! Micsoda rettenetes skandalum lesz : ha egy férfi megöli magát szemei láttára az éhség lassu halálával! Hogy fogja ezt a lelkén elviselhetni? Hogy veheti magára azt a tudatot, hogy egy embert négy napig látott haldokolni — éhen : és nem nyújtott neki segélyt!

Hiszen lám szivesen kínálná mindenféle jóval, de ha annak semmi sem kell; ha nem akar enni!

Hanem ez mégis rendkívüli lélekerejü ember lehet; a ki ennyire képes szerelmi kétségbeesésből. Ez nagyszerü bizonyítványa a leg-

forróbb szenvedélynek! Az ember utoljára is kénytelen ezt az embert becsülni. Ilyen embernek csakugyan kár meghalni.

— No, kedves barátom : mégegyszer elhoztam önnek a levest. No nyissa föl a száját, engedje belétöltenem.

A szerencsétlen imádó már nem tudott beszélni, csak a fejével intett, hogy nem kell neki semmi.

— De hát, Istenem, én nem akarom, hogy ön meghaljon.

A halni akaró vállat vonított. Megmondta már a véleményét régebben.

Clarisse mellé ült a pamlagra s kezébe fogta kezét.

— Legyen esze, kedves barátom; hallgasson egy okos szóra.

Az imádó szomorú mosolyra lágyítá sápatag arcját.

— Hiszen — szeretem önt hát no . . .

Azzal odaborult rá Clarisse, s hogy ajkait megnyílásra bírja, inkább hát, Isten neki, megcsókolá.

Arra az öngyilkos összeszedte végső erejét s visszacsókolá a makacs kapitulálót, — hanem azután sietett is a leveshez nyulni.

Még egy nap és többé sem leves, sem csók nem használt volna neki.

Egy hét alatt magához tért s két hét múlva férj és feleség lett belőlök.

Clarisse nem is bánta meg soha, hogy meg hagyta magát győzni. Ilyen heroizmust a szerelemben nem minden bokorból lehet fölverni.

Egyébiránt nekem, megvallom, ha ilyen stratagemához kellene nyúlnom; volna annyi eszem, hogy egypár zsemlyét eldugnék az attilám zsebébe; nem tudom, az elszánt imádó valjon nem praktizálta-e ugyanezt a furfangot?

MIT TUDNAK A NŐK?!

Mindent meghódított Róma; övé volt az egész világ.

Voltak birodalmai az aequatoron innen és túl, mik a struczától a jegesmedvéig minden állatot megtermettek; voltak rabszolgái mindenféle színben; fehérek, feketék, olajszinűek; gyapjuhajuak és sáfrányfürtűek; erdőlakók és városépítők; aranynyal, ezüsstel, igazgyönggyel és vérrel fizetők; — éneklő, tánczó és hadakozó rabszolgák; — jókedvű, barátságos, mogorva és daczos rabszolgák; minden ország, minden nemzet meg volt már hódítva.

Meg volt hódítva az idegen férfiero; — a római hadtudomány és fegyverzet lába alá tiporta a barbár óriásokat; vetélytárs lobo-

góit semmi szél sem lengeté már a határon.

Még volt hódítva a nemes nagyravágyás; — az elbukott nemzetek nagyai a Caesarok trónja előtt térdepeltek, czimeket és római lovagnemesi rangot esdve; s római nevek alatt siettek országaikba vissza, császári hivatalokban büszkélkedni. A hősök java Róma idegen legióiban harczolt; — egyik rabnép a másik ellen; — s viselte a római divat szabta öltönyt elfeledett ősi jelmeze helyében, és hordozá azt a felemelt „aranykezet,” mint harczijelt, mely hazáját lesujtá.

Meghódolt a szellem: római műveltség, tudomány, művészet bűbájos ragálylyal lepte meg az idegen nemzeti életet; az elbukott nép egyszerre szokta meg a jármot és a civilizációt.

Még maga az édes anyaföld is meghódolt az új gazda szavának; ki azt új ismeretlen növényekkel beülteté; folyóit medreikbe szoritá, utakat vágott erdőin keresztül, városokat építé sivatagai közepébe, s óriási emlékeket emelt diadalai hírére. — Minden, minden elismerte, hogy egy az ur a földön — és az Róma.

Csak a nők szivei nem voltak meghódítva.

Mintha mind az a nemes dacz, az a szent

fájdalom egy elbukott hazáért, az a kinzó remény a multak fényét a jövő ragyogásává változtathatni át; mi a közérzületből kiveszett, mind a gyöngébb nem keblébe menekült volna át, hogy ott elrejtve magát, lappangva, mint a hamv alatti tűz, éljen egyik ivadékból a másikba oltva, s lánggra lobbanjon egy napon, a mikor férfinak lenni ismét dicsőség leend.

A rómaiaknak egymásután csupa „istenek“-nek hívott császáraik voltak; a kik igen jól tudták bálványisteneik szerepét betölteni. Hiszen ők is ugy bocsátának vést és pusztulást az őket vakon imádó népekre, s épen ugy nem adtak számot tetteikről senkinek, miként azok; épen ugy nem ismerték ezt a szót „lehetetlen“ s épen oly hiábavalóság volt bennük bizni, mint amazokban.

A sok „isten“ után valahára következett egy „ember“ : Vespasian.

Az volt benne a legemberibb vonás, hogy fősvény volt. Zsugori császár! Nem a pazarló Augustus, hanem a takarékos öszvérhajtsár fia, ki kedvesének megengedé, hogy pénzért osztogasson hivatalokat s aztán a nyereségben osztozott vele; ki uj adónemeket ta-

lált fel, s helytartóiról azzal a tréfás vélemény-nyel volt, hogy azok az ő szivacsai, kik a nép zsirjából tele szíják magukat, s a kiket azután ő egyszerre kifacsar.

Ezek mind igen szép „emberi“ tulajdonok.

Vespasian egy ellencsászár holttestén keresztül lépett a trónra; a császári biborért folytatott harcz kiterjedt a világvárosra, Rómára is s a profán küzdelemben meggyulladt és porig égett a szent Capitolium.

Az ős fellegvár lángja volt a jeltüz a meghódított népeknek a föltámadásra, és a mi tüz ebből támadt, az sokkal nagyobb volt, mint a milyennel jókedvében Nero császár megörvendteté az ős Rómát.

Két hölgy volt a harczok indítója.

Az egyik egy druida szüz : Velleda, kinek jóslatai zendülésbe hozták Germania ős rengetegeit; a másik Julius Sabinus neje : Epone; ki Gallia férfiainak kiáltá a jelszót : „tüzben a Capitólium! utána a többit!“

Mindakét nő szava gyújtott : mindkettő elbukott, Rómát nem győzhette le senki.

Velleda hőse, Civilis, legalább véres harczok után veszett el; de Sabinust árulás volt, a mi elejté; saját honfitársai, a sequánok faja,

támadt föl ellene, Rómához hiven, s szétverte római fegyverekkel a szabadsághős seregét, melyet csak a lelkesülés s nem a fegyelem tartott össze.

Sabinusnak menekülnie kellett.

Egy kisdud vára volt Langres mellett, a sikon : abba menekült néhány harczosával a sequánok elöl, kik nyomába érkeztek, s ostromolni kezdék, a mint a hidat maga után felvonatta.

Három nap ostromolták, harmadnap este már csak két embere maradt; a többi meghalt vagy haldokolva hevert a sánczon.

Mikor beesteledett, azt mondá Sabinus két harczosának :

— Testvérim; most már csak hárman vagyunk.

Egy harczos szomorun monda rá :

— Holnap megint ezeren leszünk együtt.

— A földben, ugy-e?

— Ott, uram.

— Én másra gondolok. Még állanak gál testvéreink, a trevirek, Classicus és Tutor vezetése alatt, még harczol german szövetségünk, Civil, a rómaiak ellen; jó volna még tovább élni s folytatni a hol elhagytuk. Én még

élni akarok, s ha ti segítségemre lesztek, megszabadulok.

— Szólj, mi cselekszünk.

— Egynek közületek meg kell halni; s egynek árulónak lenni ellenem.

— Nyilat vetünk rá; a kire a második esik, az a vesztes.

— E várnak van egy pinczéje; abban állnak élelmi szereink : ezt mindenki ismeri. E pinczéből egy szük nyílás vezet egy másik kisebbbe alá, ott állnak kincseim; már arról kevesen tudnak, de még ezen alul van egy harmadik üreg, a mit senki sem ismer; ennek nyílását egy nagy kö takarja. Én ez üregbe fogok alászállni : s ti ketten a követ annak nyílására hengerítitek. Akkor közületek egy belülről meggyújtja a raktárban összehalmozott faggyut és bivalybőröket. S az, a ki ezt cselekszi, maga is benn ég a várban. A másik ezalatt kiszökik az ellenséghez, s azon föltét alatt, hogy kegyelmet és szabadságot nyerjen, elárulja kincseim hollétét. Azután sietni fog Langresbe, nőmhöz, és Trierbe Classicushoz s titokban tudatja velük, hol vagyok? a többi azután az istenek dolga.

A két hős helyeslé Sabinus tervét.

A vezér a kettős pinczén keresztül leereszkedék a harmadikba; az egy sziklába vágott verem volt, semmi más : épen jó sirnak. A két bajnok egy „élj boldogull“-t kiálta a sirjába leszálló után s azután a nyilásba illeszté ismét a nehéz követ. Sabinus el volt temetve.

Azután felmentek a várba, halomra hordták a nyergeket és kopjákat, a csepükötegeket beitaták olajjal, a felhalmozott bivalybőröket szurokkal és faggyuval keverték be, az elhullott bajtársakat pánczélostul, fegyverestül, felrakták a máglyák tetejére, s akkor nyilat huztak.

Tetrix volt az ifjabb neve, Varaker az öregebbé.

Tetrix húzta a rövidebb nyilat, Varaker a hosszabbat. A rövid nyil volt a szökevényé, a hosszú a gyujtogatóé. Amannak gyalázzattal élni, emennek dicsően halni kellett.

És mégis — mindakettő örült a választott sorsnak!

Varaker büszkén gondolt az óriási máglyára, mely az utolsó „lingo“ szabadsághős lelkét füstfellegek tüzes szekereiben küldi fel ősapáihoz; Tetrix pedig szivdobogva gondolt a bűbájos Eponine sötétjét szemekre, miknek

könyeit letörülni, vagy folyni hagyni csupán tőle egy szó, — egy hallgatás.

Az éj alig hozzá fel csillagait, midőn az ostromlók egy lángoszlopot láttak a vár közepéből fölemelkedni s egy futó érkezett a vár sánczai közül a vezér sátorához, ki élte nek kegyelmet s magának szabadságot kért, ha megvallja, hogy mi történik ott a várban?

Megigérték, a mit kért s akkor azt mondá, hogy a várőrség, mely még most is igen számos, elszánta magát Sabinussal együtt inkább megégni a vár üszkeiben, mint magát megadni. A vezér kincsei el vannak rejtve a föld alá; s azokra ő rávezetheti a győzteseket.

Már akkor jutalmat és decuriói rangot is ígértek neki.

Az ostromlókból tüzoltók lettek, a sánczárkok vize segített az oltásban; a kincsszomjas nép reggelre legyőzte a dühöngő elemet s ura lett a romnak.

Csupán romokat talált s korommá égett holttesteket.

A fegyverteremben feküdt tizenkét viador csontváza, az izzó sisak még a fön; némelyikről levált a rostély, s abból ijesztőn mered ki a feketére égett halálfő; az érczpaizsok, mell-

vértek sötétkékre edzvék a lángban; néhol csak egy vasing, s közötté hamv, a hősök maradványa.

És a terem közepén, ott feküdt maga Sabinus, ráismertek ezüst sisakjáról, szögletes pajszáról, melyen czimer helyett négyágu villám volt kiverve aranyból. Szépen hanyattfekve halt meg, kezét kardmarkolatán tartva, s meg nem mozdulva a kinhalál alatt. Arról a kardról is ráismertek sokan, a kik csapásait látták és kikerülték.

A sequán vezér sirva állt a hősök csontházában; hogy ne sirt volna, hisz ő is, bárha Róma hive, de a gál nemzet fia volt, s azonnal követet küldé Langresbe Eponinehez e rövid izenettel :

— „Végy fátyolt, férjed hős halállal veszett el.“

Azután fölkeresték a győztesek Sabinus kincseit, eltakaríták a romokat a pinczék fölül s megosztottak a zsákmányon.

Utoljára sirt ástak a várudvaron elhullott ellenfeleiknek, abba lefekteték őket egymás mellé, legfölül Sabinus csontvázát, s a vármok köveiből gyászgúlát emeltek föléjük. Hiszen testvéreik voltak.

Ekkor a sequán vezér azt mondá Tetrixnek: „eredj asszonyodhoz, és mondd meg neki, hogy Sabinus hőshöz méltó diszszel van eltemetve.“

Tetrix pedig egyedül tudta azt, és kivüle senki a föld felett, hogy az eltemetett hős Varraker volt, Sabinus fegyverzetében, s hogy a vezér el van ugyan temetve, de él; s maga a győztes ellenség segített sirját hozzájárulhatóvá tenni, midön kincseiért elhányta a romokat rejthelye fölül.

* * *

Egyik rossz hír hozója a másik nyomába lépett. Egyik jajkiáltást még visszhangzá a langresi fejedelmi palota, midön az új fájdalomhangot új kín szólaltatá meg.

— Elveszett az ütközet, a lingok szétverettek!

Ez volt az első jajszó.

— Sabin várát ostromolják. Ez volt a második.

— Annius, a római propraetor közelg Iberia felől győztes legiókkal!

— Sabin magára gyujtá várát s benne égett!

— A római legiók a város alatt vannak!

Ezt mind egyenkint kelle hallani Eponinének. A bürökkelyhet egyenkint kiüríteni.

Egyszerre férjet és hazát veszite : ifju férjet és öreg hazát. Ha siratta az egyiket, meglapta könyekben a másikat; s mindkettőnek egy élete volt, egy gyásztora lett.

Ekkor érkezett Tetrix. Egy órával jött hamarább, mintsem Annius legiói a város tulsó kapuján beérkeznek vala.

Eponine és asszonyai gyászban, szétbomlott hajfürtökkel; tépett ruhákban vártak a győztes ellenségre, a fejedelmi palotában. Ősz tanácsosok álltak szomoruan a küszöbnél; lecsüggesztett fővel; semmi fegyveres nem őrzé az udvart.

Eponine zila tekintettel futott eléje az érkező követnek. Megismeré benne férje leghevebb hadnagyát.

— Meghalt Sabin?

Olyan kérdés ez, a mire egy feleletet nem hisznek el.

— El van temetve már.

A nő sikoltva veté magát a földre s a már-

ványnak könyörgött, hogy legyen érzékeny hozzá, nyiljon meg alatta és nyelje el fájdalmaival.

— Elhoztam magammal aranymarkolatu törét, folytatá Tetrix; mit rám bizott, hogy neked adjam által. Ismerni fogod a regéket, miket e törről beszél a hír. Markolata hegyén van Sabin czimere, melylyel a szent szövetséget megpecsételé; — vasát egy római propraetor vére szentelé föl, kit Sabin anyja egy szerelmes lehelletért keresztüldöfött. Im vedd magadhoz.

Eponine e szavaknál fölemelkedék a földről s könyvtől ázott arczát égfelé emelve, átvevé a gyilkot, s némán ajkaihoz, kebléhez szorongatá azt, s két összekulcsolt kezébe fogva markolatát; némán rebegő ajkakkal beszélt hozzá, mintha imádkoznék, mintha fogadást tenne néki.

Tetrix irigyen nézte azt a tört. Mennyi forró csókot vesztegetnek el rá!

Eponine szép hosszú aranyszín haja, a mint Tetrix lábainál térdelt, körüle egészen beterité a földet: mintha büvkör volna, melyre férfinak lépni lehetetlen. Oh a drága szép se-lyemmel olyan kár söpreni a földet.

Tetrix nem nézheté e némán csókoló ajkakat, nem tekinthete e könnyező égszinkék szemekbe, a nélkül, hogy megörüljön. El kelle takarnia arczát, hogy eszébe jusson, miért jött.

Egy eltemetett férj küldi őt izenettel ifju nejéhez; egy nőhöz, a kit ő szeret; és a ki bizonynyal özvegy fog lenni, ha ő elhallgatja, mely sirban él eltemetett férje? Neki csak hallgatnia kell, s a nő, kit szeret, övé lehet.

A mint félrefordított arczczal állt ott: egy forró kéz szorítását s egy nedves ajk csókját érezé kezén. Eponine szólt hozzá:

— Ez a kéz szorítá meg az övét, midön halálba ment. — Ez a kéz temette őt el, midön elhamvadott. — Ez a kéz mutassa meg nekem, hol van az ő sirja, hogy odamenjek és mellé temetkezzem.

Tetrix harmadszor is érezé a nő forró csókját reszkető kezén.

Nem állhatá tovább. Odahajolt hozzá. Szép fejéhez hajta fejét s halkán sugva mondá neki:

— Elvezetlek a sirhoz, melyben Sabin temetve van; ott megtalálod és ölelheted; — mert Sabin él, és nincsen halva.

A nő alakját villanyos rándulás hatotta keresztül.

Tetrix mondá halkan :

— Mindenki rád néz. Arczod el ne árulja, a mit mondek. — Hallod : Annius trombitái már az utcán szólnak. Most temesd el a jó hirt arczod vonásain, a hogy én eltemettem Sabinust vára romjaiba. Szived örüljön; szemeid sirjanak.

Azzal hátravonult s ott hagyta a nőt a földön.

Ott találta őt a római vezér.

Csörtető kíséretével jött fel Annius a palota lépcsőin, fényes vexillum-hordozók követték a vasléptű római urat, ki azt látszott követelni még a falaktól is, hogy a hova ő lép, ott rengjen a ház.

Vespasián vezéreinek az volt parancsul adva, hogy a gál néppel kímélve bánjanak; ezeknek lázadó törzseit inkább kiengesztelni, mint összetörni igyekezzenek, hogy azután osztatlan erővel ronthassanak a sokkal hatalmasabb Civilisre, ki mocsárai között a világ urával daczolt.

Anniusnak tehát engesztelni, kegyelmet osztani jutott. Háladatos szerep.

Még kedvesebbé tette azt azon körülmény, hogy a lázadó férj elesett, s a fejedelmi trónon egy asszony maradt, kiről a hír előre is annyit mondott, hogy szép és fiatal.

Annius még szebbnek találta őt, mint a hogy a hír lefesté. A fájdalom eszményítő dicssugára tulvilági bájjal vette körül a fejedelemlő arcját, természetét. Egy mythoszi alak volt az, annál mesésebb, mert az özvegyi fájdalom tüneménye az akkori Rómában már valóban a regekor csodái közé tartozott.

Tetrix egy oszlop mögé vonultan nézte, mint uralkodik Eponine szive érzelmein?

Belül örömtől kellett lobogni minden csep vérenek, azon gyors hirre, hogy Sabinus él; míg kívül fájdalmat, kétségbeesést kellett szinlelnie, hogy más ne gyanítsa a titkot.

Biztos léptekkel, mint egy áldozatra elszánt, lépett Annius elé; ki tiszteletteljesen állt meg előtte, midőn Eponine inte kezével, hogy tovább ne jöjjen.

— Megállj, vezér. Szememben könyet, kezemben tört látsz : amaz szivemből jő, ez szivemnek indul. Hazát és férjet veszték, s nyertem helyettük özvegyi fátyolt és római lánczot; de e kés kezemben vissza visz engem ha-

zamba férjemhez, s széttép fátyolt és rabigát.

Annius távozást inte kísérőinek, s egyedül maradt Eponine előtt a rómaiak közül. Nem félt tőlük. A pánczélnál jobban védte őt az a név : „római.“

— Nemes hölgy, szól a fejedelemnőhöz, fordítsd el bátor szived felől a vas hegyét s engedd könyeidet visszatérni oda. Nem jövök hazádat eltiporni, nem hozok új lánczokat Galliának. Róma legyőzte a gál nemzet forradalmát; s nem áll boszut a lázadókon; hanem így szól hozzátok : „mit kívántok? miért vonatok kardot? Im a kardot kivertem kezetekből; de kívánságokat meghallgatom. Elnémithatnám bennetek a sohajt, a reményt, a honvágyat; ellenkezőleg cselekszem. Szavat adok a panasznak, s jutalmazok, a hol más büntetni fogna.“ Ime a császár engem bizott meg a fővezérséggel, ki magam is a gál nemzet szülötte vagyok, nevem Annius Gallus. Kora gyermekéveimben elszakadtam Galliából, sokat elfeledtem; a mit ti még tudtok. Őseim nyelvén csak a gál legiók közvitézzeivel szoktam beszélni; azért az ajkamról durván és darabosan hangzik; védisteneink

oltárain harmincz év óta nem áldozám, nem ismerem már szertartásainkat; de azért most is szeretem Galliát, s hazámnak vallom. Ha vannak panaszaitok, adjátok elém, én a császár elé juttatom azokat. Ha az idegen tisztviselők szigoruan bántak veletek, mondjátok meg, én enyhíteni fogom a szigort; ha a sarcz volt rajtatok nehéz, szóljatok : én megkönnyebbitem; ha ősi szokásaitokat kigúnyolák, tudassátok velem, én el fogom tiltani a gúnyt; — ha elnyomták a szabad szót, kiáltsatok fel, én meghallgatom.

Langres fejedelmnöje felegyenesedék e szavakra s keserü büszkeséggel válaszolt :

— Igaz, hogy oltárainkat széthányták s ősi törvényeink tábláit összetörték; de nem ez fáj nekünk. Igaz, hogy mezitelenre vetköztették a népet s kivették szájából a falatot; de nem ez keserit. Igaz, hogy fiainkat, testvéreinket elvitték idegen országokba, vérükkel Róma dicsvágának adózni; de nem ez ejt kétségbe minket. Egy fáj, egy bánt, egy az, a mi megöl : s ez az egy, hogy le vagyunk győzve, s hogy ti mint győztesek álltok előttünk. Mindegy : kegyelem vagy büntetés; ha a ti kezetek adja! ha töletek kell azt elfogadnunk. A seb nem

fáj, mert azon kifoly a vér; de fáj a szégyen, mert az belül marad. Fáj a gál népnek a meghódolás!

A gál vének reszkettek e bátor szavakra, miket csak érezni volt bátorságuk a férfiaknak, de kimondani nem.

Anniust e szavak sem ingerelték.

— Tehát ne fájjon ez sem : szólt nyugodtan a fejedelemnőhöz. Ha nehezen esik egy jó szót adnotok nekünk, ne adjátok azt. Ha bánt jelenlétünk; elviszem legióimat innen. S hogy ne tartsa magát rabnak senki ez országban, im tartsd meg a fejedelmi pálczát, mit Sabinus elejtett s légy uralkodónéja te magad nemzetednek; boldogíts, ítélj, áldj, büntess; hozd vissza az ősi szokásokat, építsd fel isteneid oltárait; és légy egyedül a trónon.

A győzelmes vezér nagylelkűsége egy fejjel mindig fölemelkedék a daczoló nő nemes ellenszegülésén. Ha az nagynak tudta magát mutatni az elbukás után, ő még nagyobbá lesz a kegyelmezésben.

Eponine könnyei még sürűbben kezdtek hullani, zokogása elfojtá szavait.

— Miért sírsz? kérdezé tőle Annius. Én mondom, hogy egyedül állsz magad a trónon.

— Épen azért, rebegé a fejedelemnő, hogy „egyedül“ állok ottan, honnan férjem alábu-
kott. Mit ér nekem fény, nagyság, hatalom? mit ér, hogy hazát, és szabadságot adsz; — ha nem adhatod vissza férjemet!

Tetrix bámulva szemlélte a nőt: mily igazi megtört szívvvel gyászolja a férjt, kiről most tudta meg, hogy él; mennyi lélekerőbe kerülnek neki a könyvek; miknek azért kell hullaniok, hogy egy rejtett férjnek holt hire ma-
radjon.

Annius gyöngéden lépett oda a fájdalom-
tól roskadozó alakhoz s gyöngé ellenállásu kezéből kivéve a tört, biztató szelidséggel monda neki :

— Talán még vesztett férjedet is visszaad-
hatom.

Eponine nem jól érté ez ígéretet, de Tetrix elérte. S ez mindkettőjükre nézve nagy ve-
szélyt támasztott.

* *

Hogyan élnek a sirban? Miről gondolko-
znak a halottak? Meg vannak-e elégedve azzal a sötét kis üreggel, s azzal a szomorú vigasz-

talással, hogy ott már senki sem bánthatja őket? vagy odalenn is kinozza őket a dicsvágy, a szerelem és a gyötrelmes szomj a szabadság után? Tán odalenn is meghallják a gyötrelmes ellen büszke dobajját, az özvegy hitves zokogó keservét s a honfiak láncza csörrenését?

Az éj nagyon hosszú volt már, melynek virradását Sabinus lenn a sirban várta. Egy hármás pincze legalsó fenekéig a külvilágnak zaja sem hat már le; eleinte hallott valami neszt, midőn a várat elborító lángok recseggve hasogaták a gerendákat; azután valami méhköpi zúgását, az oltani siető ellenség lármaja volt az: a lárma közelebb jött; a fölötte levő boltozatot betörték; hallotta, mint czivódnak a zsákmányon, hogy dulakodnak a tömlőből kiomlott pénzen feje fölött, azután ismét lecsendesült minden, csak nagy sokára hallatszott egy földrengető robaj, mely üregét özszeomlással fenyegeté; valami fal a dúlt romok közül megadta magát a viharrali harcban s ledőlt, még jobban eltakarva a sírt, melyben Sabinus virrasztott. Koronkint föl-fölveré a csendet egy-egy zuhanás mindig siketebben hangzó nesze; a sírt mindegyre mélyebben temették a rom hulladékai.

Mi történhetik ezalatt odafenn? Eljutott-e Tetrix Eponinehez; vagy megölték az uton? Elmondta-e a nőnek férje sorsát, vagy elárulta őt az ellenségnek? Jöhet-e segélyére a hitves, hogy sirjából kiszabadítsa? vagy tán elhurczolták rabságra s most kénytelen férjét elevenen eltemetve hagyni? És hátha a férj szerencséjével a nő szerelme is kialudt? ha az üldözött férj neje özvegynek tekinti magát s új nászagyat keres s felbontatlan hagyja a régi szerető sirját?

A sötétben megkeresik az embert a sötét gondolatok. Sabinus sziklaüregében a mint fogyott az éltető lég, aként fogyott szivéből a remény; érezte az elevenen eltemetett álmatlan aggodalmát; bánni kezdé, hogy nem rohant inkább ellenei dárdái közé, hogy nem feküdt fel a máglyára szolgája helyett, hogysen a föld alá rejté magát, magáról és a világról emlékező s szabadulni nem tudó halottul.

Megkisérté százszor a követ felemelni, mely rejthelye nyílását fedte; hasztalan volt minden erőfeszítés; egész halom kő volt már arra omolva; alulról semmi óriás válla meg nem emelheté azt.

Hallgatózott az irtóztató csendben; órákig

elhallgatózott valami nesz után, míg azt hívé, hogy megsiketült, míg feje zúgni kezdett, míg a halotti némaságban képzelt hangok, közeledő moraj, földfeletti csaták zaja, tengervihar és mennydörgés tölték be hevült, izgatott képzelmét; s ha e kísértő semmik elmultak, ismét csak a megszólíthatlan éjszaka volt körülte.

Már utolsó élelemszerei is fogytán voltak, a kiélt lég mindig nehezebben nyomta mellét; aczél izmain, idégzetén végső csüggedés vett már erőt, midőn egyszerre neszt vélt hallani feje fölött, mintha a köveket hengeritenék el egymás fölül. Hallgatózni kezdé; nem a képzelem játéka-e ez ismét? Nem, nem; a hangok közelítenek; sirját kezdik bontogatni. Ekkor egy vizsás gondolat jégkeze futott végig lelkén. De hátha a kik érte jönnek, azok épen ellenségei; s a ki rejthelyét fölfedezte, az nem jó barát, hanem áruló, s a gál szabadsághősnek csak azért kell sirja fenekét elhagyni, hogy a győztes római hadvezér diadalkocsija előtt hátrakötött kézzel tántorogjon az ujjongó csöcselék előtt a circusok kivégző pinczéjeig?

Az elhengerített kövek hangja pedig egyre közelebb jött. Már a legutolsó zárkövet

emelgették. A legelső nyiláson át nevét hallotta kimondatni Sabinus, s a hangban, mely azt kimondta, Eponine szavára ismert.

A másik perczben el volt emelve a kő feje fölül s a gömbölyü nyiláson át Sabinus az ég csillagait látta maga fölött, s a föld csillagait Eponine szemeiben.

Egy örült örömkialtás, mely Eponine nevét hangoztatá, tört ki az eltemetett férj ajakán, kinek a szabad lég és Eponine arcza minden erejét visszaadta, odarohant eléje, nem várta, hogy leszálljon, ölébe ragadta, úgy vette le magához a sirba.

— Csitt, csendesen : sugá Eponine; veszély jár mögöttünk; kémek vannak körülünk; ne szólj.

S hogy elfojtsa a férj szavát, mit tehetett volna jobbat, mint hogy csókjaival zárta le annak száját; s attól féltében, nehogy az beszélni találjon, meg nem szüntette a csókot. Oh a nők úgy tudják egyesíteni a védelmet és a boldogitást!

A felemelt kő ismét bezárta az üreget.

— Ki van odafenn? kérdé Sabinus.

— Tatrix : felelt Eponine. Most már szólhatunk együtt; nem hallja meg senki.

Azzal gyújtószereket, mécset vett elő övének függő táskájából, világot gyújtott s ketten ültek a mécs fénye mellett a sirban, mint a mesés őskor bebalzsamozott halottai az örökké égő lámpa előtt; csakhogy még ők a balzsamot egymás dobogó szívében találták.

Boldog halottak a sirban!

A sir-őr, ki azalatt a sirkövön ülve nézte a csendes csillagjárást, nem volt ilyen boldog.

Őt is epesztő szerelem csatolá e nőhöz; magasztos hűség a férjhez.

Amabban halni, ebben élni tanult.

Uráért sokszor véreztek sebei, de nem fájt egy is úgy, mint a mi belül vérezett, a szép Eponine miatt; és a mi felől még panaszkodnia sem szabad.

Nem inkább halott-e ő, ki ül a sir felett, mint a kik alatta vannak s boldogságukat emlegetik ottan?

Pedig milyen jól el volt temetve már e helyt Sabinus! Soha senki rá nem akadt volna.

Mikor ide jöttek, egy kőszáli sas fészkrét találták már a kövek közé megtelepítve, mik Sabinus sirját földték.

A sas fészkrét pedig a gál nép szentnek és

érinthetlennek tartá, mert a saskeselyűben Tyr lelke lakik, a hadistené; de itt meg kelle törni a szentséget, a sas fészket szét kelle szórni. Maga nem volt otthon. Haragudni fog érte a hadisten; de Sabinus előbbvaló az ő haragjánál.

Tetrix a csillagok közé bámulva egyszerre megpillantá azt a sötét pontot, mely ugy szokott az égen körül-körülkerengeni, mint valami büvörbe csalt gonosz szellem.

Az volt a sas.

Tetrix kezébe fogta dárdáját, s látta jól, hogy a keselyű által vágott kör az ő feje körül van kerítve; mindig szűkebben, mindig alantabb; s magában csendesen kezdte beszélgetni a közeledővel.

— Ismerlek uram, Tyr; uram hadisten; tudom, hogy te jössz felém. Elhánytam lakhelyedet, megbántottalak, az igaz. De rá emlékezhetnél, mennyi szép áldozatot hordtam ol-tárodra, pedig tiltotta a római augur, én még is odahordtam. Az is eszedbe juthatna, mennyi ellenséget levágtam számodra, a kiknek csontjain te és a te madaraid lakoztatok. Nem tehettem máskép. El kellett a fészket emelnem; de nem szórtam széljel, ha odább me-

gyünk, más helyre összerakom. De ide ne tedd többet, mert Odin apád szakállára mondom, megint el fogom innen tenni.

A keselyü nem látszott hajtani a szép szóra; egyszerre mint a villám, mint az égből eső meteorkő, oly sebesen, oly függőlegesen rohant le a férfira, kit fészke helyén talált; Tetric két kézre fogott dárdájával hozzá vágott; a sas kikerülte a süvöltő dárda hegyét, s rekedt kiáltással odább rebbent, egy percz mulva ismét visszafordult s a viadort szűk karikában körülrepkedve, szárnyai csapásával iparkodott leütni.

Roppant óriása volt a szárnyasok hadának; egy-egy ölnél hosszabb volt mindegyik kiterjesztett szárnya, csonttörő karmai a fiatal bölényt képesek voltak a levegőbe emelni.

Tetric, a mennyire dárdája elért, nem engedte őt magához közel jöni.

— Tyr ne bánts, én sem bántalak; Tyr ne zúgj körüllem; dárdám hegyes; szárnyadat eltöröd benne.

Egyszer a dárda hegye megvágta a keselyü szárnyát, tollai szerte szét repkedtek a levegőben.

A pompás vad rikács orditással rebbent

tova s egy közeli ormon megszállt. Így nézett a két ellenfél egymásra sokáig.

Tetrix folyvást alkudozott szent ellenfelével.

— Ismerlek uram Tyr; de te is ismersz engem. Tudom, hogy ki vagy, de te is tudod, hogy gyáva nem vagyok. Elhiszem, hogy haragszol rám nagyon; de nem engedhetem, hogy megölj. Ha én most meghalnék, uram Sabinus és neje Eponine, innen e sirból ki nem tudnának többé jöni. Csak addig várj, a meddig e követ fölemelem, azután nem bánom, tégy velem a mit akarsz; de addig ne jöjj rám, hadisten, mert bizony megharczolok veled.

Alig hajolt le azonban Tetrix a köhöz, hogy azt fölemelje, midőn a keselyü egyszerre dühös rikácsolással veté rá magát a rom faláról, s mielőtt a viador dárdájához kaphatott volna, megrohanta, vállába és balkarjába vágta éles karmait s vadölő csórrával úgy vágott sisakjára, mint ha csatabárddal vernének reá.

Tetrix féltérdre bukott a roham súlyától, s a keselyü karmai közt levő karját nem bírta emelni; azonban hirtelen kirántá oldaláról

széles, rövid kardját, s egy erőfeszítő mozdulattal félrecsapva ellenét magától, felegyenesedék.

Most a keselyű egy dühös csapással kiüté fejéből a sisakot.

— Nem, uram, ma nem ölsz meg! nyüzsgött küzdve a viador s úgy talált ellenfele nyakához ütni, hogy annak lecsapó feje négy ölnyire repült el onnan; míg a karjába kapaszkodó élettelen test magával rántá őt a földre.

— Lásd; nyöszörgé Tetrix, miközben összemarczangolt karját a holt keselyű összegöröcsösült karmaiból kiszabadítá. Megmondám, hogy így fogunk járni. Miért nem hallgattál rám?

S nagy sajnálkozva nézte a keselyűt, mely kiterjesztett szárnyaival még most is nagyokat csapott maga körül, s vérével összefecskendé a sziklákat.

Gál harczos egész életére vert embernek tartá magát, ha egy sast megölt. Tetrix készen tartá magát ez órától fogva, hogy Tyr boszut fog állni rajta. És ennek is Sabinus és Eponine lesz az oka.

A föld alul hangzott Eponine jeladása : a

hármás koczintás a zárkövön. Tetrix sietett azt fölemelni.

A lebocsátott kötélhágcsón feljött elébb Eponine, azután — egy ismeretlen férfi, kit Tetrix még sohasem látott. Rá bámult : hogy jöhetett ez ide?

Rövid rabszolgaköntösben volt, rövidre nyirt fekete hajjal, szakáll és bajusz nélkül, arczsine olajosbarna, mint a phrygiai rabszolgáké; fogai fényes feketék, mint a betel-rágóké, füleiben nagy ezüst karikák.

— Most sietve jerünk Angresbe, monda a fejedelemnö, hajnal előtt ismét a palotában kell lennünk.

— Hát Sabinus? kérdezé Tetrix.

— Nem ismersz rám? kérdezé tőle a phrygiai rabszolga, Sabinus hangján. Én vagyok az.

Tetrix megrendült, azt hivé a nomák játéka ez. A szép hosszú szőkefürtü arcz, piros életszinével, göndör kerek szakállával, hogy változhatott el így; még szája is egészen más lett; olyan ellentét az a fekete jaspis-fogsor, az eddig megszokott elefántcsont-fehérhez.

Eponine nagy művésznő, hogy így el tudta változtatni férje arczát néhány óra alatt.

— De hangjáról még ráismernek, sugá aggodalmasan Tetrix a fejedelemnőnek.

— Épen azért némának kell őt mondanunk.

— Annius, a római vezér, azt ejté ki, hogy férjemet visszanyerhetnem reményem van.

Tetrix nagyot sohajtott. Ő tudta, mit értett azalatt Annius? Saját magát szánta kárpótlásnak.

— A császár jónak látja, vagy tán épen kénytelen rá, hogy kegyelmet gyakoroljon a gál fölkelők iránt. Én meg akarok kísértetni valamit. Annius szavát birom, hogy fölmehek Rómába Vespasián elé. Azt mondom neki, hogy a császár kegyelmét személyesen akarom fölkérni: ő helyeselte szándékomat; kíséretet fog adni mellém, a mely oltalmamra legyen egész Rómáig. Azt is megengedé, hogy kettőt asszonyaim és szolgálaim közül magammal vihetek. E két szolga szerepét ti fogjátok teljesíteni. Egyszer a császár elé jutva, az én gondom leend, hogy őt könnyölgésemmel rávegyem, miszerint Sabinus nevét törölje ki a proscriptusok lajstromából. Miért ne tehetné azt egy halott nevével? Miért ne lenne engedékeny egy megholt nevéből levenni az üldözött bélyegét? S ha egyszer a felmentő viasztábla kezemben

van; ha én Angresben fejedelelnő vagyok; akkor Sabinust senkisé is fogja halálra kereshetni többé. Én viselem az ország gondjait: helyette férfi, mellette nő leszek. Jó lesz-e így?

A két férfi elragadtatva csókolá a fejedelelnő kezeit. Azokban szépség és erő volt.

Nemsokára sietve hagyták el a romokat; alant kipányvázott lovaikra kaptak s nyargaltak vissza mind a hárman Angres felé.

Az elhagyott sirnál csak a megölt keselyű maradt, mely még nagyokat csapott szárnyával maga körül, mely még körmeivel tépte az omló köveket, mely még fő nélkül is felállt lábaira s kiterjesztett szárnyával még repülni akart, s aztán erőszegen bukott bele az elhagyott sirba, melyet számára hagytak üresen...

Szomoru jelképe egy hatalmas népnek, melynek fejét vették!

* * *

Eponine eljutott Vespasian elé. A császár kegyesen fogadá a gyászoló özvegyet s midőn az kijelenté, hogy kegyelmi engedékenységet vár tőle, előre biztosítá, hogy mindent meg fog neki adni, a mi egy embernek hatalmában

áll. Vespasian nem tartá magát istennek : a historia már ezt is érdemül számítja be neki.

— Töröld ki férjemet a proscriptio tábláiról, s adj nekem pecsétes tabellát arról, hogy Sabinus neve kegyelmed által megtisztult s minden további üldözéstől ment legyen.

— Férjed meghalt? monda a császár.

— Meghalt, de neve él, s azt én viselem. A gál fejedelmeknek holtuk után siremléket szoktak emelni hitveseik, én azt sem tehetem, mert Sabinus neve el van átkozva. Szabadítsd fel ez átok alól, s leghivebb alattvalódra biztad országod egy részét, midőn rám biztad.

— Legyen meg.

A császár parancsot adott Lucilius senatornak, hogy készítse el a kegyelemiratot, melyet Langres fejedelmnöje kívánt; azzal saját kezeivel emelé fel a lépcsők alján térdelő nőt, s biztatva bocsátá el : Lucilius át fogja neki adni, a mit kívánt, még ma este.

Eponine sokkal inkább nő volt, hogy sem vakon higgyen a biztató szónak.

Jól tudta, hogy a palotában, mely számára a császártól lakásul volt rendelve, a falaknak fülei vannak; tudta, hogy azok a gál honfitársak, a kik látogatására jönnek, nem egyebek

Vespasian kémeinél. Ugy sirtak, ugy sajnálkoztak előtte Sabinus halála fölött. Ki lesz már ezután a gál nemzet lelkesítője; kire nézzenek a honfiak reménylő tekintettel, ha ez is elhalt? Bár újra föl lehetne őt támasztani.

Eponine okosabb volt, mint hogy ez aranyos döglegyek előtt elárulta volna, hogy az a megsiratott még él és közel van.

Más kémek a szolgálakat vették elő; azokat faggták. Sabinus némának tetteté magát; Tetrix pedig bolondnak. Ugy felelt a kérdezőknek, mint egy Sybillakönyv; érthettek is belőle, nem is.

Ugy játszották mind a hárman szerepeiket, mint a kik tudják, hogy az a szinpad egyuttal vérpadnak is jó.

Eponine ugy bánt mindig Sabinussal, mint urnő cselédjével szokott : ha laktikájában vitette magát, ő gyalogolt zsellyeszéke mellett s segíté abból kiszállni, a hol megálltak. Még azt is meghagyá történni magán, hogy Tetrix tréfáit eltúrte a császári palota tányérnyalói előtt; pedig a mennyire nem volt Tetrix természetében az enyelgés, annyira nem Sabinuséban a türelem.

A császári kegyhallgatás estején megjelent Lucilius a fejedelemnőnél.

Palástja szélébe takargatva hozá a kettős viasztáblát, melynek szétnyitható belsejébe volt bevésve a stylus hegyével a császár kegyelmi parancsa, s megerősítve saját pecsétjével, mely a viasztábla egy mélyedésébe volt forrasztva.

Mielőtt azt átadta volna Eponinének, így szólt hozá a senator.

(Ezen név alatt senator nem szükség a Gracchusok korából való tisztos ösz férfit képviselni: valami sima udvaronc volt az; talán szakács lehetett valaha, kit egy jó pástétomért senatori ranggal ajándékozott meg; — s miért ne tehetne volna, ha Heliogabal 12 kansal vénasszonyt, Caracalla pedig épen a háts lovát nevezhette ki senatornak?)

— Fejedelemnő, az imperator fölöttébb elégedetlen veled. Te meg akartad őt csalni, és könnyen magadat csalhattad volna meg. Kegyelmet kértél megholt férjed számára. Tudod bizonyosan, hogy Sabinus meghalt?

— Bizonynyal tudom, szólt Eponine, leküzdve szive rebegését, mely féltett titka fölfedezése miatt támadt.

— Láttad őt, midőn halva feküdt?

— Ellenségei találták meg hulláját és érdemeihez méltón eltemették.

— Hátha csalatkoztak azok? hátha megcsaltak téged? Nem lehetetlen, hogy egy hű szolga Sabinus fegyverzetét magára véve, halt meg helyette, s Sabinus a szolga áruhájában megmenekült.

Eponine roskadozni érte termetét; elzsibbasztá idegeit az a gondolat, hogy titka tán el van árulva.

-- Ne sápadjon el arczod, szép fejedelem-nő, szolt mosolyogva Lucilius. Nem kérd tőled e kérdésekre választ Vespasian. Ha titkod van, az legyen titok. Ime a kegyelemlap, melyet számodra hoztam, nem azt adja meg, a mit az imperátortól kértél; hanem többet: ő nem csak a holt férj nevérol veszi le az üldözés bélyegét, hanem előre láthatlan esetekre gondolva, még azt is e lapokra iratta, hogy ha Sabinus valaha világ elé találna jöni, s kiderülne, hogy nem halt meg, hanem valahol elrejtve él, semmi bántása ne legyen; örülhessen az életnek s előbbi rangjában a propraetorok általmegerősítessék. Ime olvasd magad.

Eponine reszkető kézzel bontá fel a cera-

ticát összefoglaló szironyt s valóban azt olvasá a viasztáblákról, hogy Sabinus, még abban az esetben is, ha nem halt volna meg, hanem élne, ment legyen minden üldözéstől.

Eponine kénytelen volt hinni saját szemének, de az imperator betüinek nem.

Bizonytalan öröm és aggó kétkedés harczolt egymással szívében; az egyik árulója lehet, a másik egész jövőjétől foszthatja meg. Melyiknek adjon előnyt?

A két szolga: Sabinus és Tetrrix ott vártak urnőjük parancsára a palota atriumában, jól láthattak rá és hallhaták, a mit Lucilius beszél.

Tán sejté is már a senator, hogy kettő közül az egyik a férj?

Eponine reszkető kezében tartá a viasztáblát, elszorult kebelével monda a senatornak:

— Való, uram, hogy Sabinus él. Császárunk több kegyelmet halmoz reám, mint a mennyinek elhordozására erőm elég. Férjem velem jött rabszolgaköntösben. Engedd meg neki, hogy az imperator trónja elé borulva, végtelen kegyelmeért hibáját rebeghesse hozzá.

— Mutasd meg, melyik az? Én magam fogom őt hozzá elvezetni.

Eponine sietve ment az atriumba, hol a két szolga állt.

Tetrixhez lépett.

Sugva szólt hozzá:

— Egy csókot kell tőlem elfogadnod. Meglehet, hogy e csók haláloz leend. Kész vagy-e rá?

Tetrix gyönyörtelten sohajta fel:

— Egy csókodért száz halált, nem egyet!

Azzal Eponine Tetrix keblére borult, vállait átfűző gömbölyű karjaival s szemeibe nézve bűvölő szemeivel, így szólt hozzá, édesen mosolyogva:

— Kedvesem, Sabinus. Az imperator kegyelmet adott neked: menj hozzá, és adj hálát neki.

És megcsókolá Tetrix arcát.

A bajnok megroskadt a gyönyör terhe alatt s jól tudá, hogy ezzel az érzéssel be lehet fejezni az életet.

Ő is szívéhez szorítá a nőt; hiszen csak tréfa volt az; hiszen csak a halállal játszott.

— Az égiek veled . . . suttogá Eponine, s Lucilius kezét nyujtá az ifju hősnek s elvezeté őt magával.

Egy óra múlva egy pompásan faragott

ezüst hamvedert hozott két szolga Eponine-nek, melynek födelére e szavak voltak vésve:

— Férjed miatt ne legyen több aggodalmad. Derék vezérünk, Annius pótolni fogja helyét.

Eponine fölemelé az urna födelét s megtalálta benne — Tetriz levágott fejét.

A megölt sas balszerencsét hozott a gál lovagnak; Tyr isten boszut állt magáért, de a hü szolga mégis boldog véget ért; egy csókért halt meg, mely Sabinust illeté, s egy bárd által, mely Sabinus fejének volt élesítve.

* * *

Kilencz év mult el ez idő óta.

Annus még mindig katonai parancsnok volt a Rhone és Loire közötti megyékben, s Eponine még mindig Angres fejedelemnője; de férj és nő nem vált azért belőlük.

Megkísérte Annus minden eszközt, mit a természet és a római hatalomszó egy férfinak nő ellenében kezére adott, hogy azt meghódítsa, és mind hasztalan. Elhalmozá Angres fejedelemnőjét kitüntetésekkel, kincsekkel, hittelkedéssel, majd megfordítá indulatait s lett

hozzá kegyetlen, megalázta, megfosztá rangja jeleitől, inséget, nélkülözést idéze rá: — a nőt meg nem ingatá sem a jó, sem a rossz.

Vespasian ohajtotta volna hadvezérének ezt a diadalt; s koronkint értesítettetni kívánta magát Angres fejedelemlője felől.

Annius mindenről számot tudott adni, kémeivel volt a fejedelemlő körülvéve; a parancsnok mindent megtudott felőle, hol járt, kivel beszél? mivel mulatja magát, s mind erről tudósíthatá az imperátort.

Az angresi asszony (igy híták őt maguk közt a rómaiak) lemondott az uralkodás gondjairól; nem mulattatja a látszat, mely fejedelemlőnek hazudja az elbukottat. Férfiak iránt nem mutat semmi hajlamot; sem római, sem gál nem talál szívéhez utat. Minden közeledést visszautasít.

Csupán egy szenvedélye van, a vadászat; ez tölti be napjait. Néha egész hónapokat eltölt az Aranyhegyek rengetegei közt, bölényt és medvéket hajtva. Ott is mindenütt kísérik Annius megbizottjai; de nem bírnak semmi gyanu nyomára akadni. Néha a vadászat hevében megtörténik ugyan, hogy a nő, a bölény üldözése közben, társai közül eltűnik, de gon-

doskodva van róla, hogy magát semmi bajba ne keverje : az erdő, a hol vadászni szokott, hét mérföldnyi területben, katonai őrlánczczal van körülvéve, melyen sem ki, sem be nem lehet jutni Annius tudta nélkül.

És mégis megtörténik, hogy e körülfogott erdőségben néha úgy el tud tűnni a fejedelemlő, hogy kísérei hetekig sem találják újra föl. Pedig minden rejthelye a bércznek és völgynek fel van már kutatva, az erdőlakók megvesztegetve, hogy lessenek utána; sőt azt a fáradságos munkát is megtették már, hogy az elvágató paripa nyomán utána mentek; a vezérlő patkónyomok azonban majd egy sziklatuton, majd egy vízmederben elvesztek s azon túl nem lehetett többé folytatásukra akadni, mintha ég vagy föld rejtette volna el a lovagnőt paripástul együtt.

Mikor aztán társaihoz visszatért, vagy azok ráakadtak, annyi hölény szakállát és szarvait látták nyergére fölaggatva, a mennyit ők valamennyien sem birtak elejteni. Ez volt tanubizonyossága annak, hogy egész rejtélyes távolléte alatt nem tett mást, mint a vadakat üldözte s egyedül küzdött velük a berkekben.

Kilencz év alatt Annius megvetett szerel-

me a boszuálló gyüloeletté változott át; a nőnek, ki hajolni nem akart, törnie kellett.

Egy napon egy sarmata decurio beszélé előtte a tábortüz mellett mesélgetve, hogyan szokták az ő nemzetbeliek a bölényt megkeríteni; fölöltöztetik a jó futó paripát him bölény bőrébe: maga a lovag szinte a bőr alatt van, úgy hogy feje, a mint a ló hátán hasmánt fekszik, a bölény púpját képezi, s ezáltal tökéletesen azt az alakot adja a lónak, a mi az idomtalan, vastagdereku bölényé. A púpon elől nyílás van, melyen a lovag kinéz, s kezeivel a bölény sövénye alatt igazgatja a ló fékét. Így a gyanutlanul legelésző bölénycsorda közepébe juthat s akkor egyszerre hátravetve a rejtő sörényes bivalyföt, nyilakkal lelövöldözi áldozatait.

— Hallod-e Balbus, így szolt hozzá a vezér, én te rád egy nagy feladatot bizok. Eredj abba az erdőbe az általad leirt álcza alatt, a hol az angresi asszony vadászni szokott, menj hozzá közel s légy rajta, hogy figyelmét magadra vond. Én parancsot fogok adni, hogy mikor ő üldözésedre indul, társai elmaradjanak s engedjék őt egyedül utánad menni. Te csalogasd őt magad után, s ha elmarad tőled,

fordulj te ismét rá vissza s kövesd nyomról nyomra, mig megtudod a titkot, hová szokott ő eltűnni e vadászatok alkalmával.

Balbus ügyesen hajtá végre a rábizott alakjátékok. Egy vadászat alkalmával esti holdvilágnál megjelent a bölény álarcza Eponine vadásztanyája közelében s a fejedelemnő rögtön paripájára ült s üldözőbe vette azt.

Az álfenevad hurezolta őt maga után órahosszat erdőkön, völgyeken keresztül; egyszerre Balbus vevé észre, hogy háta mögött a csörtetés elmarad s a mint visszafordult, látta, hogy a fejedelemnő elcsapott nyomáról s lovát kantáron vezetve, gyalog halad egy hegyi folyam sziklás partján fölfelé, egészen eltérve az iránytól, melyet a bölény vett. Most ő is visszafordult s utána kezdte menni. Nem szokatlan tünemény ez, hogy az üldözött bölény vadása ellen visszacsap s szerepet cserél vele.

A fejedelemnő nemsokára észrevette a fenevad közeledését, azonban a helyett, hogy siegett volna lovára kapni, közelre várta azt s akkor hirtelen előkapva tegzét, egy nyilat küldött eléje.

Balbus érzé, hogy épen arcza mellett vágott

be a nyíl. Ha Eponine a bölény pupjára céloz, épen Balbus fejébe talál.

A megsebesült mén egyszerre ijedten fordul vissza s vágtatni kezde tüskön bokron keresztül, a mit észrevéve Balbus, hirtelen kicsuszott a bölénybőr alól a ló farán keresztül s azt futni hagyva, maga a földön kúszva követte a fejedelemnö jártát, mint valami lap-pangó hiuz.

A völgy fenekére érve a hegyifolyam forrása tünt szem elé; fenn a meredek hegyoldalban eredt az, s négy öles magasról zuhatagot képezve, omlott egyenesen alá, még csak egy kő sem volt utjában, melyen megakadjon.

A zuhatagon keresztül valami figyelmesen vizsgáló szem fölfedezhetett egy embernagyságnyi hasadást a sziklában, s gyanítható volt, hogy azon belül tán egy mélyebb üreg létezik, azonban a lecsapó vizoszlop lehetetlenné tette az ahozférhetést, minthogy épen fedezte a nyílást s a bejutni kívánót kétségtelenül leúzta volna.

A mint Eponine e forráshoz ért, levette kürtjét oldaláról s a barlang nyílásához közel háromszor belefujt; a hangnak igen erősnek

kellett lenni, hogy a zuhatag robaján keresztül meg lehessen hallani.

Erre a kürtszóra úgy tetszék Balbusnak, mintha a vizomlás zuhogása kevesebb vizhangot költene a völgybe, mintha a lerohanó vizoszlop vékonyodnék; és valóban lassankint mindig csendesebb lett a zaj, pihentebb a vizomlás; utóbb csak egy vékony csergedező sugár maradt fenn belőle; hanem a helyett a sziklahasadék aljából kezdett el egy új forrás előzuhogni, kétségtelenül ugyanaz, mely amott a magasban megszűnt omolni.

A sarmata kém megborzadt e látványon. A fejedelemnő bizonyosan egy bűbájos amphisbaena, ki a földalatti szellemekkel parancsol, hogy kénye kedve szerint változtassák a vizek folyását; s a földön fekvő maradt, nem mert tovább közelíteni hozzá, a bűvésznő szava bizonyosan veszett farkassá változtatná a vakmerőt.

Annyit látott csupán, hogy a mint a zuhatag megállt, Eponine lovastul együtt leszállt a vizmederbe s lovát maga után vonva, a szűk barlang nyíláson át a szikla mélyében eltűnt.

És azután nemsokára ismét elkezdett csorogni a vizsugár onnan a magasból; mindig

erősebb, mindig hangosabb lett; néhány pillanat múlva épen oly erőszakos rohammal fedte a barlang nyílását, mint elébb.

Balbus, ha elég merész lett volna is hozzá, nem követhette a fejedelemnőt tovább.

A helyett sebtén visszafordult s gyalog kivergődve az erdőből, visszakerült Anniushoz, tudósítva a római vezért azon csodáról, mely szemei előtt végbement s esküdött rá, hogy a mely nő szavára a víz megáll s a szikla meghasad, a víz újra megered s a szikla újra bezárul, annak nem üdvös halandó fejjel üldözésére elindulni.

Annius pedig többet tudott már az elégnél, s mosolygott kéme ijedelmén. Az azon korbéli római sok istennek áldozott ugyan, de egytől sem félt.

* * *

Annius azonnal kiválasztott husz férfit a legmerészebb triariusok közül s a sarmata kém által elvezetteté magát az aranyhegyi rengetegbe, a zuhatagig.

Négy izmos férfi, egy öblös paizst domboru felével fölfelé tartva, felfogá az omló víz rohamát : a nyílás járható lett.

Annus paizsát előre tartva, jobbában kivont kardját szoritva, merészen lépett be az ismeretlen sötétségbe, melyet az aggódók képelete varázshatalomu lények csodáival népesít meg. A csataedzett triariusok szivdobogva követték vezérüket.

Alig haladtak husz lépésnyire a szűk torlaton keresztül, midőn világosság kezdett szemeik előtt derengni. Ott megállítá harcosait Annus és csendet inte.

Egy szál szurokfenyőhasáb lobogott fátylaképen a barlang mélyén, fényes világot vetve egy boltozatos oldalüregre, mely mint egy fejedelmi trón padmánya zászlókkal és fegyverekkel volt feldiszitve. A boltozat alatt medvebőrökből vetett nyugágy volt elkészítve; azon a nyugágyon hevert egy férfi, hosszú szőkefürtű fejét egy tündérszépségű hölgy ölében nyugtatva, lábaiknál két fiucska játszott, egyik hét éves lehetett, a másik még kisebb; apjuk keziját próbálgatták; az elpattant hur megemgüté a kisebbik gyöngé ujját, de azért nem sirt, csak nevetett rajta; a nagyobbik már jól meg tudta azt vonni.

Annus megismeré Eponinét.

A nő gyöngéden simogató meg a férfi omló

haj ürteit, s oly szerelmes tekintettel, mint egy nőoroszlán, függött annak deli vonásain.

— Látod, Sabinus, hogy a föld alatt is van boldogság, suttogá a játszó gyermekekre pillantva.

— Még mindig a zsarnoké a föld felszine?

— Övé az égtől a pokolig minden : csak a sirban lakók mentek hatalmától.

— S én a sirban lakom.

— Már kilencz év óta.

— Már kilencz év óta nem láttam, hogy mi az a nap? Csak éjjel járhatok ki a vadakra lesni, a mik a patakhöz jönnek. Ugy ohajtottam sokszor meglesni a hajnalt, de te megtiltottad azt nekem, s én szót fogadok. Csak az omló zuhatagon keresztül látom néha a megtört napfényt szivárvány alakban ; — s mikor te jössz, akkor a te szemeidben.

— Még ez a két gyermek sem látta a napvilágot soha.

-- Születésük óta csak csillagfényt és fátylavilágot ismernek.

— Talán el sem fogják tűrni szemeik a szabad napsugárt.

— Oh a szabad napsugár! sohajta fel az eltemetett hős; ki ne éledne fel attól? Melyik

halottnak ártana az meg, ha föltámadhatna újra?

— Csitt, mintha csörrenést hallanék.

— A zsilip fel van huzva; a földalatti víz zuhog a csatornában, a vizesésen át nem jöhet ide senki.

— Tanítod-e gyűlölni gyermekeidet?

— Oh ez mindennapi imájuk.

— Tudják-e, hogy ők egy király fiai? Mondtad-e nekik, hogy fejük felett egy haza van, és egy korona, mely az övék?

— Hallgasd csak, mit tudnak énekelni?

A két gyermek rögtön felugrott fektéből s kis kardjaikat kapva, elkezdék a fegyvertánczot, melyre apjuk tanította őket, s éneklék mellé a harczy dalt gyenge csengő gyermekhangon:

„Fel fel a sirból! — Törd le a lánczot! — Kardot a kézbe! — Elleneidnek — Döfd kebelébe! — Vágd a bitorlót! — Hulljon a vére! — Gallia földé — Zöld lesz utána!“

Eponine ugy tapsolt örömében, ugy hullott szeméből a könny.

E pillanathban Annus paizsa csattant; kardja lapjával ráütött jelt adva s a római harczosok előrohantak:

— Sabinus, add meg magad!

A meglepett fejedelmi pár, mint két orosz-lán, szökött fel helyéből; Sabinus hosszú kardját ragadta, Eponine tegzét kapta kezébe, két gyermekét palástja alá takarva.

Annius a fáklyát emelte föl, mit Sabinus a földre lökött s azt magasra tartva világított vele harczosainak.

— Fogjátok őket el élve. Római vigyázz; meg ne ölj egyet is. Ez a vér Vespasian itala!

Sabinus kardja felelt a támadóknak; a padmaly mélyedésbe állva, csupán szemközt lehetett őt megrohanni; s a halottak kardjajól fog.

Paizsát nem használta, nem akarta testét védni, két kézre fogá a hosszú pallost, úgy sujta ellenei közé vele. Hatan heverték már előtte halva.

Mögötte Eponine állt, s nyilait a közeledőre röpitve, ártó sebekkel rontá a harczosokat.

— Római, ne légy gyáva! hangzék Annius parancsszava.

Azon pillanatban egy nyil vágta ki jobb szemét, Eponine kezétől küldve.

Annius a fájó sebtől nem izgatott aczélhangon kiálta :

— Római, meg ne sebesítsd őket, minden csepp vérük a császáré!

Egy újabb böszült roham leveré lábáról Sabinust : hosszú kardja hegyével beleakadt nyugágya takaróiba, ott elnyomták és megköztötték. Eponine és a két gyermek bilincstelesen követték őt. Tudja azt a vadász jól, hogy a barlanglakó vad ivadéka fogoly anyjától el nem szalad.

* * *

Vespasian udvarában megrendíté a kebleket ez eset hire, mely a mesékkel és a hajdani Róma erkölcsével határos.

Hogy egy nő kilencz évig rejtve tudja tartani férjét, s földalatti rejtekében őt boldogítsa; hogy a világ előtt még azt is el bírja titkolni, midőn hitvesi szerelme zálogait szive alatt viselé, kiket nem a világra, hanem a földalatti sötétségre szült; ott tejével táplált és fölnevelt, és mindezt nem is gyanítá senki.

Mennyi erőnek kellett azon szívben lenni, hogy a földfeletti fényt, mely őt gunyképen környezé, el bírja viselni s minden gondolatában ahoz térjen vissza, ki a föld alatt van, s e hosszú küzdelemben meg ne tébolyuljon!

Vespasian halálra ítélte őket.

Először csak Sabinusra mondá ki az ítéletet; a midőn Eponine azt kérte, hogy hadd szólhasson ő az imperátorral. Azt hitte, hogy ha gyermekei könyörgésével egyesítendi a magáét, meglágyíthatja a császár szívét.

Eléje vezették. Ismerte már azt a termet, azt a trónt, azt az arcot; kilencz év előtt térddepelt már előtte.

— Vespasian! szólt a nagylelkű hölgy, megalázva büszkeségét, hogy férjét megszabadítsa. Kilencz év előtt itt könyörögtem előtted Sabinusért; itt ígérted meg, hogy kegyelmet adsz neki. Akkor nem tartád meg fejedelmi szavadat. Akkor én egyedül voltam, nem tudtam jól szivedhez szólni. Most nézd, hárman vagyunk; nézd e két gyermeket, kik azért születek az örök éjszaka sötétségeiben, hogy négy ártatlan kézzel több nyuljon trónod elé, esdve Sabinus életeért! Tekints e gyermekek hozzád emelt arcaiba s azokból többet fogsz olvashatni, mint a mit az én gyöngé szavam mondhat. Ha vétett ellened Sabinus, kilencz évig halott volt, megbűnhődött érte. Légy te most Isten, ki őt feltámasztod a sírból. Mutasd meg, hogy Róma császárai nem csak azért iste-

nek, mert ölni tudnak, hanem mert éltet is tudnak adni!

Vespasian biborpalástján keresztül nem jutottak e szavak szívéhez.

— Sabinus özvegye! szólt hozzá szárazon. Én arról, hogy férjed él, semmit sem tudok, mert te magad mondad, hogy meghalt; és így szükségkép halva kell neki lenni. Téged és gyermekeidet nem bánalak, mint hozzátartozóit; egy halottnak nem lehet neje, annálkevésebbé gyermekei. Sabinus özvegye, vidd magaddal árváidat. A ki meghalt, annak halott a neve!

Eponine főlegyenesedék e szóra, s fölrántá gyermekeit, ne térdeljenek ott. Büszke, daczos arcczal fordult Vespasiánhoz :

— Ugy szóltál, mint egy öszvérhajtsár fiához illett. A szégyen nem enyim, ki hiába térdeltem előtted, hanem a tied, ki egy könyörgőt kigunyolál. Vedd vissza a sovány kegyelemszót, mit nekem adtál, Sabinus élete az én életem is. Boldogabb voltam én a sötét föld alatt, a hangtalan éj rideg rémei közt tégedet gyűlölve, mint te voltál itt dicsőséged hazug ragyogásai közt, silány hizelgők napraforgó arczainál; ki rettegtél legyőzött ellenségedtől,

kit már eltemettél. Gyáva zsarnok, öless meg engem is, hogy nyugton alhass!

Eponine jól számított, ha akarta, hogy férjével együtt haljon. Ily szavakat az egész udvar hallatára nem lehet megbocsátani. Vespasian együtt ölette őt meg férjével.

Tán félt tőlük? azért ölette meg?

Oh nem.

Megölette őket azért, mert nem engedheté meg, hogy a magas római erények, miután Róma falai közül végkép kipusztultak, egy barbár nemzetnél leljenek menedéket; — mert a vas ellen megvéd a vas, de az eszme és az erény halhatatlan ellensége minden zsarnokságnak.

KÉT LÉGYOTT.

Darvady Sándor a francia háboru alatt, mint huszár őrnagy állomásozott ezredével egy Como-parti kis városban.

Szép fiu volt, sok szerencsét csinálhatott volna az asszonyoknál, ha különösen nem kötötte volna magát ahoz, hogy egy fiatal tizenhatéves lyánkába legyen szerelmes.

A lyánkát Laurettának hívták, egy gazdag nobili leánya volt, kinek két testvére Napoleon seregében szolgált; atyja dühös hive volt a cisalpini respublicának.

Darvady jól tudható, hogy a lyánt neki feleségül oda nem adják; nem is igen házasodni való idő volt az akkor, különösen fiatal huszár tisztekre nézve. Ha feleségül meg nem nyer-

heté, szeretőül még inkább hiában várt rá, mert a leány nagyon őrizte erényét s tudott vigyázni magára.

Történt azonban, hogy a szülők észrevették Lauretta hajlamát Darvady iránt, s hogy az egész szerelmi viszonynak véget vessenek, elhatározzák, hogy nőül adják a leányt egy fiatal nemes urhoz, ki régóta vágyott már kezére s kit a szülők szívesen láttak, bár a leány gyűlölt.

Lauretta kétségbe volt esve, midőn szülői határozatát megtudá; azonban minden sirás, könnyörgés hasztalan volt; ha erre hallgatnának, sok házasságnak el kellene múlni: mi lenne akkor a világból?

A menyegző napját nagy rövid határidőre kitűzték s minden készüléket megtettek hozzá.

Ekkor Laurettát a szerelmi elkeseredés oly lépésre bírta, melytől a hajadoni szemérem eddig visszatiltá.

Levélben tudatá titkos kedvesével, hogy a menyegző napját megelőző éjjel szobájának kertre nyíló ablakából fehér kendő fog lengeni.

A hadfi értette azt jól és alig várta azt a boldog csillagot, mely az ígért éjszakát felhozza az égre.

Már itt volt a nap, közelgett az óra; de még nem ment le a nap, midőn futár érkezik hozzá Alvinczytól, ki parancsot hoz a vezértől, hogy rögtön induljon ezredével a Genua felől siető francia lovasságnak utját állani.

Rögtön!

Épen most, a midőn egy rég álmodott éden ajtaja nyílik meg előtte, mely holnap azután ismét örökre be fog zárulni! Egy ilyen találkozót elhagyni, s indulni egy másik találkozóra, a hol nem csókot osztogatnak.

Miért rögtön? Miért nem reggel? Miért nem éjfél után? Olyan sietős-e az a véres munka? nem haladhat-e el félnapig, negyednapig, csak egy rövid óráig?

Nem lehet-e az indulást a hadfiak készülődésivel elhalasztani néhány órával? Ki tudja azt meg? Ki vádolhatja érte valaha? Hisz a futár is elkéshetett volna az uton? miért ne késhetnék ő?

A szenvedély és a becsületérzés egy nehéz perczig erős tusát közdött a bajnok szívében. De csak egy perczig.

— Nyeregbe vitézek; indulunk rögtön! parancsolá harczosainak, megfuvatta az indulót, s mikor a legelső csillag felhozta az égre

az éjt, akkor ő már nyeregben ült s altiszteinek osztá a parancsokat.

Mikor a csalogány első dalát énekelte az orgonafák között, akkor lovagolt ő kedvese ablaka alatt végig; s feltekinte és felsohajta. A fehér kendő ott lengett le hosszan, szél sem háborgatta.

Darvady nem engedé, hogy a trombitát ott megfújják; ne zavarják el a csalogányt ablaka alól; tán elaltatja a csalogány dala, ha kedvesét hiába várja.

Csendben, trombitaszó nélkül kivonultak a lovas vitézek az alvó városból.

Egy dombtetőről visszánézett Darvady, a fehér kendő most is lobogott még a kastély ablakában, halk szél lebegteté, az a szél oly meleg volt, mint egy bucsusohaj.

— Előre! siessünk! parancsolá a vezér; a paripák robogása hangzott. A szerelmes leány hiába várt a találkozóra.

De a másik találkozóra jókor érkezett meg a hős; ha egy órát késik, a fővezér balszárnya meg van kerülve.

A légyott tüzes volt, mint olyan szeretők között szokott lenni, kik egymást régóta várják.

Darvadyt megjutalmazá a sors, azért hogy szenvedélyén győzni hagyta lovagérzetét.

Itt elesett ő, s megmenté becsületét.

Ott egy ártatlan lyánka becsülete menekült meg.

JÓL EL KELL TENNI A PÉNZT!

Nagyságos Verő Mátyás ur minden esztendőben egyszer egy esztendőben mindig kedvére kimulatta magát.

A kedvére való multság pedig rendesen azon végződött, hogy reggelfelé olyan állapotban vitték fel a szobájába, a mikor az ember az egész világgal ki van békülve, tudnillik : mikor nem tud magáról semmit.

Egy ilyen kellemetes állapotban egyszer az a jó történt vele, hogy az egész 4000 pft., tárczástul együtt elveszett a zsebéből; — s a becsületes megtaláló sem jelentette magát a policzián.

Máskor megint lejött Mátyás ur, megint bekasszált egynéhány ezer forintot, s aztán es-

tefelé beült valami jó társaságba mulatni. Volt cigány is, bor is, aztán meg víg czimbora is, aztán meg minden.

Éjfél tájon már meglehetősen szédelgett a feje a nagyságos urnak a nagy mulatságtól, hanem annyi eszmélete mégis volt, hogy eszébe jusson, miképen épen ilyenképen csipték ki egyszer a zsebéből szépen a 4000 pengőt, azt se mondták, hogy köszönöm ássan! ezuttal tehát okosabb akart lenni; valami ürügy alatt félre ment, lehuzta csizmáját, belegyűrte az ezereket, úgy huzta fel a lábára, a tárczában csak az aprópénzt hagyta, holmi százast és tizforintost.

Mely ravasz tett után ismét visszament a társasághoz s ott azután egész biztossággal engedé át magát azon boldogságnak, melyből reggelfelé alig birta kezénél lábánál fogva felrángatni Jancsi kocsis : jelentvén, hogy már be van fogva; lehet haza menni.

Mátyás ur felkelt, öltözni nem kellett neki, mert ruhástul fektették le az ágyba; az ajtót sem kellett neki keresni, mert Jancsi elvezette odáig, a hintóba is feltolta szépen; ott azután megint lefeküdt; egy kicsit rázta a kövezet a hintót, míg a városon végig mentek, azután

annak is vége lett : a vámnál megállították, arra egy kicsit fölébredt; valaki benézett hozzá a kocsiba, s mintha valami passzusról akart volna valamit tudakozódni : annak azt felelte, hogy „majd reggel!“ azzal aztán odább eresztették, a kocsi sem zörgött úgy az országuton, alhatott szépen egész Hatvanig.

Ott már le kellett szállni, mert dél volt az idő; a lovakat meg kellett etetni.

Mátyás ur szokás szerint nagy mámorosan betámolygott a vendégszobába, kitappogta lábaiból a zsibbadást, kocsisának rendelt ebédet, magának fekete kávé, a lovaknak szénát abrakot, s mikor el volt fogyasztva minden, hívatta a vendéglőst, hogy számoljanak, hadd fizessen.

Hát a mint előveszi a tárczáját, nincs benne semmi! Persze, hogy a mi aprópénzt hagyott benne, azt cigánynak és egyébnek az utolsó mankóig elosztotta; nem volt abban egy árva peták sem.

De hát az örege hova lett?

- Most kezdett egyszerre kijózanodni.

Az erősen jutott eszébe, hogy ő a nagy pénzt félmámoros fővel a tárczájából kivette s valahova jól eldugta; de hogy hova?

azt már, ha a fejét leütik, sem tudja kitálalni.

Tán a mosdóasztal tükör-fiába tette? vagy a vánkos alá? vagy a pinczérre bizta, hogy viselje gondját? Ezek közül nem tudott választani.

— Nosza rajta Jancsi! vissza Pestnek! ott maradt a pénz! Nyargalj lóhalálába.

Az egész uton izzadt az üstöke bele, hogy hol fogja keresni és megtalálni a pénzét? hogy fog annyi ártatlan becsületes embert gyanusítani miatta, hogy fog pironkodni a policzáj előtt; milyen csunyaság lesz ebből; ha majd a pénz se lesz meg, aztán még ki is csufolják.

Még jókor délután érkezett vissza Pestre; a négy paripáról szakadt a tajték: a vámnál megint megállították: kérték a vámpénzt.

A hatvani vendéglős csak megemberelte még Mátyás urat egy ebéd áráig, mert ismerte rég; hanem a pesti vámos nem hitelez senkinek.

— Nekem pedig ugyse géljen, egy árva petákom sincs. Nem adhatnál kölcsön te Jancsi, egy vámravalót? van pénzed?

— Hogy ne adnék? Van be'on.

— Ugyan jó, hogy a te pénzedet is el nem lopták!

— Nem be'on, mer' nekem van annyi eszem, hogy mikoo' innya meek, há' eleeb a mankópéézt beedugom a csizmaambá.

— Utczu a ki! — Hisz az enyim is ott van! Ekkor derült fel a világosság Mátyás ur agyában.

— Már most csak fordulj megint vissza, de meg ne tudja valaki ezt a kázust, mert agyonütlek.

. . . . Nem is tudta meg senki, csak én. . . .

BECZKÓ FELESÉGE.

Stibor vajda udvari bolondja egyszer azt az elménczséget követte el, hogy megházasodott.

— Ah, bolond, most már bolond vagy, monda neki Ujlaky Lőrincz; eddig te csufoltál minket, ránk fogtad, ha nem volt is igaz, hogy feleségeink rászednek; te csináltál gúnyt minden megcsalt férjből, majd visszafizetnek most neked busásan! Milyen szomorú bolond fogsz lenni. Egy bolond, a ki szerelemföltő. Kétszer bolond egy személyben.

— Hohó, lovag, ne félts te attól. Nem fogja azt az asszonyt eltántoritani senki.

— Olyan erényes?

— Olyan rút.

— Mindegy, de fiatal?

— Vénebb, mint mi ketten együtt.

— Szépek a fogai?

— Nem tudom; nem tartogatta meg.

— De a szemei tán?

— Csak „szeme“ : kettőt nem hozott magával. Félszeme van.

— Termete lesz hát jó?

— Butyrot vinni és mérföldet meglépni. Pupos és sántit.

— Lehetetlen az! Te csak el akarsz bennünket ámitani.

— Idehozom, lássátok meg.

Beczko bemutatatta a nőt, kit feleségül vett, a vajda udvarában dözölő uraknak, s azok egyhangulag elismerék felőle, hogy ha hét esztendeig minden Szent-Iván nap éjszakáján keresgélt volna a szentgellérthegyi gyülekezetben, ennél valami rútabb boszorkányt lehetetlen hogy találhatott volna.

— Sokat elhallgattál a szépségeiből, Beczko, monda Ujlaky, hisz ennek még szakálla is van az orrán!

— Ugye bár?

— De ugyan mondd meg, az ördögbe! mi-nek vetted el ezt a vasorru bábát?

— Hát hogy feleségem legyen. Legyen, a

ki főzzön, mosson rám otthon, a ki ápoljon, ha a csömör a hátamba állt, s mikor sétálni megyek, legyen a ki belém fogózzék, ne járjak egyedül.

— De mért vettél épen ilyen csunyát?

— Azért : mert ha csak egy hajszálnyival szebb volna, mint a milyen, ha ilyen összeállított tökéletessége nem volna minden megkívántató rútnak, ha csak egy vonás volna rajta, a mire nézni lehet, míg az ember vele beszél, bizonyos lehetnék felőle, hogy ti kegyelmes uraim elütitek a kezemről; de így nem tartok tőle, hogy valaki szarvakat rakjon fel a fejemre : a kinek tetszik, ám tegye, azon megint csak mi nevetünk.

A bolond elbizottan hányt fittyet az urak orra alá s azoknak el kellett ismerniök, hogy valóban nagyon biztosította magát választása által.

Nemsokára következett a Galambócz-vári ostrom, melyben Stibor és a többi urak is jelen voltak. A vajdával elment Beczkó is, s segített neki a lovára felülni, mikor a törökök hitszegően rajta ütöttek a fegyvernyugvás alatt átkelő csapatokra. Majd ott vesztek mind a ketten.

A szerencsétlen ütközetnek hamar híre ment az országban; egy napon gyors futár érkezék Stibor vajda várába, ki leveleket hozott a várnagy számára; a miket azután az udvari káplán olvasott fel előtte; a vitéz urnak nem levén keze ügyében a betűkkel való küzdelem.

Egyet e levelek közül Symon diák irt, Stibor vajda irnoka, mely Beczkó feleségének szólott.

A levél így hangzott :

„Kedves áldott feleségem! Én halálban heverek az földnek porában. Az bolond török az uramat czélozta vala meg egy ágyuval; mellette állék; nagy szél fúva, s belém csapta az galacsint. Gyomromon talált, az májamat vivé el. Máj nélkül penig én meg nem élhetek. Azért is köszöntetlek én édes hitves társam, és ajánlom, hogy sirass meg. Azonfeljül penig küldök neked husz aranyforintot, s azt kívánom, hogy engemet egy hétig gyászolván, azonnal eredj férjhez az ripacsos kondáshoz, fele ez aranypénznek az övé légyen, fele az tiéd. Megboldogult hitves urad, néhai Beczkó.“

A husz aranyforint hozomány nagy nyomaték volt; a ripacsos kondásnak is kevés engedni valója leheté ábrázat tekintetében az

ajánlott menyasszonnyal szemközt; az alku hamar készen volt. A káplán kötelességének tartá a haldokló végkivánságát teljesíteni s összeesketé a szép párt.

Három hét mulva hazaért Beczkó az urával, meg a többi urakkal. Hát akkor látja, hogy a feleségét már férjhez adták máshoz.

Lármát ütött, szitkozódott; előadták neki a levelet. Symon diák kivallotta, hogy biz azt Ujlaky ur diktálta pennája alá.

Nagy baj nem lett belőle, tévedés volt a dologban. Az asszonyt visszaitétk Beczkónak, a kondást elcsapták az erdőre; hanem azért rajta maradt Beczkón a példa, hogy hiába vett kiválogatott rut asszonyt, még azzal sem biztosítá magát a szarvak elől.

A SZÉKELY ADOTT SZAVA.

Hires pap volt a maga idejében tiszteletes Gödördi uram, ki ha esztrengára foghatta a hiveket vasárnaponkint, úgy megmosdatá őket az igék mosdótálából, hogy gyöztek törülközni utána. Egy alkalommal épen a káromkodók és esküdözök ellen beszélt, mely alkalommal egyik hatalmas birtokos ur, Markos Mózes uram azt vevé észre, hogy ez az egész prédikáció mintha csak ő rá volna szabva; ezért azután nagyon megneheztelt, s a mint kimentek a templomból, felfogadá székely nemesi szavára, hogyha ő még egyszer Gödördi uram prédikációját meghallgatja, rögtön huszonötöt fog magára csapatni. Ezt sok embernek és sok izben elmondta s nem is ment többet feléje a templomnak.

Egyszer valami kedves ismerőse halt meg a szomszéd faluban, ő is elment a temetésére, mely igaz kálvinista szokás szerint, templombeli prédikációval mene végbe. Markos Mózes uram is bevette magát egy padba a közepe táján, s hallgatá nagy ájtatosan, hogy prédikálja el a halottat a helybeli öreg tiszteletes, bezzeg nem olyan goromba ez, mint Gödördi uram, a ki még a halottra is elmondja az igazat.

Hát a mint az öreg tiszteletes elvégezné szavait s lement a szószékről, kit lát utána kiemelkedni Markos Mózes uram? Senkit mást, mint tiszteletes Gödördi uramat; a ki ezuttal bucsuztatót tartani hivatott meg a szomszéd faluban a nagyobb ünnepélyesség kedvéért.

Nosza rajta! Markos Mózes uram szökött volna, ha lehetett volna merre? de el volt ülve minden hely; nem ereszték, nem mászhatott a sokaságon keresztül; ott volt kénytelen végig hallgatni tiszteletes Gödördi uram prédikációját, a mi elég szép volt ugyan, de a mit neki még sem kellett volna meghallani.

Be sem várta aztán a tort, hanem befogott s hajtatott egyenesen haza.

— Ábris te! monda otthon a kocsisnak;

lódulj, mess nekem a kertben egy jó mogyorófa-suhogót.

A kocsis előjött a pálczával.

— Már most ide láss; én lefekszem ide erre a lóczára, aztán te rám versz huszonöt botot, tudod-e?

— Tudom há.

A kocsis gondolta, hogy ha az ura bahó, hát neki legyen esze; azért hát szép csendesen kezdte simogatni, formalitás végett.

Markos uram felugrott a padról :

— Nem jól van így Ábris; gyere csak, majd én megmutatom, hogy kell?

Azzal lefektette a kocsist, s ő huzott rá egyet, irgalmatlant. Nem kellett annak több; megtanulta az első leczkéből, a mit kellett, s vert azután olyan huszonötöt a gazdájára, hogy sohasem osztogattak különbet a vármegye házánál.

A mely nép így urát állja szavának, azzal nem jó ám tréfálni!

EGY NŐI SZÓ.

Első Péter, Cyprus királya, a saracen harczokban növelkedett, mint ifju, már réme volt a félhold martalóczainak tengeren és szárazon, tulajdon népe pedig imádta.

Neje, Arragoni Leonora, a nápolyi király unokahuga volt, kit a cyprusi hős végtelenül szeretett.

Egyszer hosszabb időre kellett Péternek elhagynia kicsiny, de fényes birodalmát, Rómába adtak egymásnak találkozózt Európa leg-hősiesb fejedelmei, tanácsot ülendők a hitetlenek ellen indítandó hadjárat felől; a cyprusi királynak nem volt szabad elmaradni onnan.

Péter, midőn szigetét elhagyta, ősz barátját, a derék Visconti Jánost kérte fel, hogy

ügyeljen távolléte alatt — legféltettebb kincsére, a nőre; országát azalatt testvérei kormányozták.

Mennyire szerette nejét a király? azt egy vonás is rajzolni fogja: — elutaztával Eleonórának egy patyolatköntösét vitte el magával s éjszaka mindig azt teríté vánkosára, arra nyugtatá fejét, hogy legalább vele álmodjék attól.

Mikor legjavában folyt a fejedelmi tanácskozás, Péter levelet kap Cyprusból, melynek soraiban az öreg Visconti reszkető vonásait ismerte fel.

A levél így szólt :

„Bár inkább kezemet látnám levágva, mint hogy e sorokat irjam le vele. Király, tudd meg, hogy nőd hűtlen hozzád, Rochas gróf tölti be helyedet; és ez nem is titok többé; egész Nicosia, egész Cyprus beszéli szerte; te vagy az utolsó, a ki azt megtudod. Tudom, hogy szivedet tépem ki e szóval, de hallgatásom bűnrészesévé tenne e gyalázatnak. Bűntess meg, ha fájdalmat okoztam, s ítélj el, ha nem mondtam igazat.“

A király nem törődött tovább európai congressussal, nem a saracénok hódításaival, hajóra ült, kifizetteté minden vitorláját s a leg-

dühödtebb viharra bizva magát, hogy annál sebesebben érjen haza, sietett Cyprusba vissza.

Mielőtt nejét látta volna, összegyűjté az országtanácsot s felolvasva előttük Visconti levelét, szívékre köté, hogy ítéljenek e tárgyban szigorun; semmi kimélet, semmi részrehajlás; a király becsülete kér elégtételt, s a király szégyenét nem mossa le más, mint a vér. A kit bűnösnek találják, az lakoljon.

Azzal bezárkozott palotájába s az ítélethozataláig eltilta magától mindenkit, még testvéreit is, nehogy meglágyítsa valaki kérlelhetlen haragját.

Két hétig vitatkozott a főtanács, akkor meghozták az ítéletet s leírva a király elé terjeszték; neki csak alá kellett még írnia nevét.

A király dobogó szívvel fogott az ítélet olvasásához, mert hiszen egy nőnek, a kit szeretünk, halálítéletét olvasni mégis megrendítő.

De mennyire meg volt lepetve, midőn a sorokon keresztülfutott. A főtanács ítélete fölmenté a királynét minden büntetés alól.

A főurak, a bölcsek tanácsa elismeré ugyan, hogy mindazon vádak, mikkel Arragoni Eleonora terhelve van, igazak és nehezek; hogy

büne köztudomása, az utolsó Cypriota ismeré azt; ámde — a királynék nem azon törvények alatt állnak, mik mellett a jobbágyok nejei bünhödnek, s a mi törvényt a király alattvalói számára hozott, az őt sem nem kötelezi, sem neki elégtételt nem ad! — Az országolás rende nem engedi azt a kérdést megvitatni, hogy egy királynő hű volt-e férjéhez, vagy sem? mert az a trónörököst fosztaná meg isteni jogaitól a nép előtt. Azért erről hallgatni kötelesség. Az ország nem vetheti oda a keztyüt Nápoly és Aragonia királyainak azért, mert Cyprus királyának szíve meg van sértve. Azért az ország legfőbb tanácsa kitörli e vádat és mindazokat, a mik a királyné ellen bármikor emeltetnének. Ellenben halálra ítéli Visconti Jánost, e botrány indítóját, mint a ki beszélt akkor, midőn hallgatni volt kötelesség.

A királyt nem a düh, hanem a mély fájdalom lepte el az ítélet olvastára. Önmaga volt elítélve abban. Elítélve egy hitszegett nő gyalázatát hordozni lelkében mind halálig.

Nem tépte szét az ítéletet; meghagyta azt tanuságul az utódok számára, aláírta nevét, rányomta pecsétjét, csupán azt módosítva ben-

ne, hogy hívét, Visconti Jánost, ne érje büntetés; ezt nem szabad kivégeztetni a tanácsnak.

Nem is végezték ki tehát, hanem egy hétig még börtönében tarták, az alatt nem adtak neki enni, s a gyöngye öreg ember egy hét alatt meghalt éhen.

A mely nap halála hirül jött, a királyné nyílt orgiát rendezett palotájában, s kimondá, hogy most már nem Rochas gróf, hanem akárki! És mondhatta azt, mert férje Cyprus uralkodója volt.

Péter király egyszerre hallá meg az orgia zenéjét és Visconti halálának hírét.

Ez óra cserélte ki lelkét:

— Legyen hát ti nektek a ti törvényetek szerint! Vége a saracén hadjáratnak, idebenn kezdődik a harcz!

És boszuállása rettenetes volt.

Ugyanazon fegyvert fordítá főnemesei ellen, a mivel azok döftek szívéhez.

Az ország Connetableje volt, ki amaz ítéletet indítványozá; Péter egy nap egyszerre elraboltatá a Connetable nejét és fiatal leányát, palotájába hurczoltatá őket s másnap ismét kitalasztatá őket palotájából.

És aztán így tovább.

Nem volt nemes család, melyből egy fiatal nőt, leányt, csábítás, vesztegetés vagy erőszak palotájába ne hurczolt volna, a honnan azután csak a kész gyalázat tért a családokba vissza.

Mindenki vérig volt már sértve azok közül, a kik a felmentő ítéletet hozták, a cyprusi nemesség homlokáról le volt törölve a lovagi büszkeség; futott mindenki az udvar közeléből; a kit még nem ért a szerencsétlenség utol, sietett hajadon leányát elrejtteni a klastromokba, s a ki szép fiatal nőt vett, titokban tartá nászát; a nőrokonok létét eltagadta, a ki tagadhatta.

Péter egészen ellentéte lett hajdani önماغának. A nemesből, a lovagkirályból, ki annyi sebből látta hullani vérét népe és hite oltalmában; kegyetlen zsarnok vált, ki feltörte a zárdák szent kapuit, elrabolta a nemes szüzeket az oltár elöl, s ha ráunt könyeikre, -- eladta őket a töröknek.

Azt is eltanulta pedig a tyrannok iskolájából, hogy a meggyalázott nő férje, apja, testvére rossz alattvaló. Azokat gondja volt elfogatni, tömlöczbe vettetni; börtönei épen úgy teltek, mint gynecaeuma.

S hogy e sok fogolynép ne heverjen ott

hiába, az a gonosz ötlete jött, hogy egy várat építtessen velök; a melyből, ha alattvalói fellázadnának ellene, őket leverhesse. Maguk az elégtelenek kényszerültek e kényvár alapjait megásni, nehéz köveket hordani hozzá, s lánczaikat csörgetni, szemeiket törölni mellette.

Csak egy férfi volt még a birák közül bosszulatlan, Carion de Giblet, nikoziái gróf; kinek egyetlen leánya, Mária, hirhedett szépség volt Cyprus szigetén.

Nem csak szépségéről, de erényéről is híres. Péter király sokáig járt utána, hogy hova tünt el e hölgy? kinek hollétét kémei nem bírták fölfedezni; míg végre megtudá, hogy a Santa Clara zárdában van elrejtve. Hangjáról ismertek rá, a mint énekelt a zárdaszüzek közt a rácsozott orgona mögött. — Kár volt olyan szép hangjának lenni!

Éjjel a király testőrei rajta'rontottak a zárdán, s Máriát az oltár lépcsőjéről ragadták el, onnan vitték a palotába.

A király hizelgő szavakkal fogadta áldozatát. Mentségül mondá a felindult hölgynek, ki szemére veté a szentségrablást.

— Az én házamnak is van szüksége oltárképre.

— De a te házad nem templom, hanem bünbarlang.

— Nem én adom-e az égnek a martyrokat? szólt gúnyosan mosolyogva a király.

— Miért hozattál ide?

— Gyönyörködni akarok benned.

— Könyeimet akarod látni?

— Vagy könyeidet, vagy szerelmedet.

— Egyiket sem fogod birni.

— Óh, szólt nevetve a király, sokan mondták már ezt nekem! s azzal negédesen átölelte a hölgy derekát, s meg akarta csókolni.

Hanem ekkor Giblet Mária úgy üté őt ököllel arczul, hogy visszatántorodott.

Péter szívében minden csepp vér, mely eddig gyönyörre vágzott, a vakmerő kéz ütésére a düh lángjától forra fel.

— Lánczot kezére, lábára! ordita öreinek. El vele a sánczásók közé.

És Giblet Máriát ott előtte bilincsbe verték s elvitték foglyul a sánczásók közé, ott kellett neki testvére és apja oldalán, mezitláb, fedetlen fővel az égető nap alatt a sáros földet hordani a sánczhoz, mely zsarnoka védelmére emelkedék.

Péter naponkint kilovagolt „munkásait“

nézni. Gyönyörüségét lelte bennük. Im a büszkék, a hatalmasok, kik királyuk homlokára nyomták a gyalázat bélyegét, most meg vannak alázva, és járnak előtte mezitláb, és átkozzák azt az országot, a hol a törvény a királyt nem védi, — de nem is kötelezi.

Mindennap ellovagolt a király a szép Gilet Mária grófnő előtt, mindennap nézte, ártott-e már az égető nap arcza szépségének; Mária mindennap olyan szép volt, mint azelőtt.

Az udvaroncoknak, kik a királyt kísérték, feltűnt az, hogy a fogoly hölgy, midőn a király feléje közelit, feltüzött ruháját lebontja, hogy szép fehér mezetlen lábait eltakarja velük. Ha a király elfordult s odább ment, ismét övébe tűzte ruháját s láthatta márványszép lábait, a ki akarta.

Egyszer de Cive lovag, ki szerelmes volt Máriába, a király eltávozta után hátramaradt s megszólítá a hölgyet, ki nehéz kapával kezében vágta a földet, minden lehajlásnál lecsúszott fehér válláról az öltöny, minden lehajlásnál nagyot csörrent kezein a békó.

Azt kérdezé tőle de Cive lovag :

— Szép urnő, miért takarod el lábadat, mikor a király közelit?

— Azért, mert nem illő, hogy azokat meglássa egy férfi.

— S miért hagyod fedetlen, ha a király eltávozott?

— Azért, mert férfi egyedül a király Cyprus szigetén, ti többiek csak asszonyok vagytok mind, miként magam, s asszonyok előtt nincs mit szégyenlenem.

— Nincs férfi több Cyprus szigetén, csak a király?

— Ha volna férfi, nem viselném én e lánczokat itt!

E szó talált.

Másnap Péter három tördőféstől találva feküdt ágyában — halottan.

TARTALOM.

	Lap.
Kinek a halottja?	1
Még egy csókot!	7
Abu József	15
Benzeráde szerelme	22
A huszthi beteglátogatók	27
Eget vivó szerelem	33
A jó ember	36
A lunátikus	41
Az ellenség levele	48
Első az etiquette	53
A ki nem talál haza	65
A vén sas	73
Ne légy Othello!	86
Igéret = adósság	91
Hogy nyerik meg a nőket	96
Mit tudnak a nők?!	103
Két légyott	156
Jól el kell tenni a pénzt!	161
Beczko felesége	166
A székely adott szava	171
Egy női szó	174
